

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA PEDAGOGIKY

RODIČ A JEHO VNÍMANIE PRÁCE ŠKOLSKÉHO KLUBU
DETI

Diplomová práca

2012

Bc. Paulína Uhliariková

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA PEDAGOGIKY

RODIČ A JEHO VNÍMANIE PRÁCE ŠKOLSKÉHO KLUBU
DETI

Diplomová práca

Študijný program: Pedagogika

Študijný odbor: 1.1.4 pedagogika

Školiace pracovisko: Katedra pedagogiky PF UKF v Nitre

Školiteľ: PaedDr. Dana Kollárová, PhD.

Nitra 2012

Bc. Paulína Uhliariková

POĎAKOVANIE

Na tomto mieste by som rada poďakovala mojej školiteľke PaedDr. Dane Kollárovej, PhD., za jej odborné rady, usmerňovanie pri písaní diplomovej práce, ale aj za ľudský prístup, podporu a ochotu mi kedykoľvek pomôcť a poradiť. Zároveň chcem poďakovať rodičom detí, za ich ochotu a čas, ktorý mi venovali pri realizovaní výskumu.

Autor

ABSTRAKT

Bc. UHLIARIKOVÁ, Paulína: *Rodič a jeho vnímanie práce školského klubu detí.* [Diplomová práca] / Bc. Paulína Uhliariková. - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Pedagogická fakulta; Katedra pedagogiky. Školiteľka: PaedDr. Dana Kollárová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister. - Nitra: PF UKF, 2012. 70 s.

Predložená diplomová práca sa zaoberá skúmaním názorov rodičov na prácu školského klubu detí prostredníctvom jeho dieťaťa. Definuje pojmy rodina, voľný čas, záujem, záujmové činnosti a školský klub detí. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Jej teoretická časť sa zameriava na rodinu a jej vplyv na výchovu dieťaťa. Rodinu rozoberá ako hodnotu, a tiež vysvetľuje práva dieťaťa. Poukazuje na dôležitosť rodiny a jej výchovných štýlov. Tiež sa zaoberá voľným časom a možnosťami rôznych záujmových činností. Tretia kapitola teoretickej časti sa zaoberá postavením, významom, podmienkami a činnosťou školského klubu detí. Vlastnú časť diplomovej práce tvorí výskum, ktorý zachytáva rodičov a ich vnímanie práce školského klubu detí. Cieľom výskumu je zistiť, aké sú subjektívne názory rodičov na otázky týkajúce sa činnosti školského klubu detí. Výsledky výskumu potvrdzujú, že rodič svojim pozitívnym vnímaním a prístupom môže prispieť k bezproblémovej a plynulej činnosti školského klubu detí.

Kľúčové slová:

Rodina, výchovné štýly, voľný čas, záujmové činnosti, školský klub detí

ABSTRACT

Bc. UHLIARIKOVÁ, Paulina: Parents and their perception of work of the school club for children. [Thesis] / Bc. Paulina Uhliariková. – Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Education, Department of Education. Tutor: PaedDr. Dana Kollárová, PhD. Qualification level: Master. - Nitra: PF UKF, 2012. 70 p.

This diploma work deals with the opinions of parents on the work of school club for children through its child. It defines the terms family, leisure interests, hobbies and school club for children. The work is divided into four chapters. The theoretical part focuses on the family and its impact on the child's upbringing. The family discusses as the value and also explains the rights of the child. It highlights the importance of family and its educational style. It also deals with leisure options and a variety of leisure activities. The third chapter of the theoretical part deals with the role, significance, the terms and activities of the school children's club. Own part of the work is a research which captures the perceptions of parents and their children's school club work. The aim of the research is to determine what are the subjective opinions of parents on issues related to school activity clubs for children. The research results confirm that its parent positive perceptions and attitudes may contribute to the smooth and continuous operation of the school children's club.

Keywords:

Family, educational styles, leisure time, hobbies, school club for children

OBSAH

ÚVOD	9
1 RODINA A JEJ VPLYV NA VÝCHOVU DIEŤAŤA	11
1.1 Rodina a jej základné funkcie	11
1.2 Rodina ako hodnota	14
1.3 Výchovné štýly v rodine	16
1.4 Práva dieťaťa	19
1.4.1 Právo na hru a voľný čas	22
2 VOĽNÝ ČAS A MOŽNOSTI ZÁUJMOVÝCH ČINNOSTÍ	25
2.1 Význam trávenia voľného času v rodine	27
2.2 Dieťa a záujmové činnosti	28
2.3 Možnosti trávenia voľného času v školských zariadeniach	32
3 ORGANIZÁCIA ČINNOSTÍ V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ	34
3.1 Postavenie školského klubu detí	34
3.2 Význam školského klubu detí	35
3.3 Podmienky školského klubu detí	36
3.4 Činnosti školského klubu detí	37
4 VÝSKUM, KTORÝ ZACHYTÁVA NÁZORY RODIČOV A ICH VNÍMANIE PRÁCE ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ	39
4.1 Teoretické východiská výskumu	39
4.2 Vymedzenie výskumného problému	39
4.3 Cieľ výskumu	40
4.4 Otázky výskumu	40
4.5 Metóda výskumu	41
4.6 Výskumný súbor	45
4.7 Priebeh výskumu a spracovanie výskumných dát	46
4.8 Analýza získaných dát a ich interpretácia	47
4.8.1 Predstavy rodičov o školskom klube detí	47
4.8.2 Význam školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času dieťaťa	50
4.8.3 Význam školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času rodiča	52

4.8.4 Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky pripisované rodičmi školskému klubu detí	54
4.8.5 Pozitíva a negatíva školského klubu detí pripisované deťmi z pohľadu rodičov	58
4.8.6 Návrhy rodičov o obohatenie činnosti v podmienkach školského klubu detí	60
4.9 Závery výskumu o rodičovi a jeho vnímaní práce školského klubu detí	63
5 ZÁVERY PRE PEDAGOGICKÚ PRAX	64
ZÁVER	65
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	66
PRÍLOHY	

ZOZNAM SCHÉM

Schéma 1 Pozitívne a negatívne faktory, ktoré pripisuje rodič školskému klubu detí (s. 57)

Schéma 2 Pozitívne faktory, ktoré pripisuje dieťa z pohľadu rodičov školskému klubu detí
(s. 59)

Schéma 3 Negatívne faktory, ktoré pripisuje dieťa z pohľadu rodičov školskému klubu
detí (s. 60)

ÚVOD

Vhodné využitie voľného času detí je téma stále veľmi aktuálna. Tejto činnosti sa venujú mnohé organizácie. Sú to jazykové školy, umelecké školy, centrá voľného času, ale aj stále vyhľadávané náboženské spoločenstvá. Všetky tieto zariadenia majú jeden spoločný cieľ. Plnohodnotne vyplniť množstvo voľného času, ktorým deti disponujú. V dnešnej dobe je tohto voľného času v porovnaní s minulosťou viac. Viac je aj chvíľ, kedy sú deti odkázané prakticky samé na seba. Uponáhľaná doba núti rodičov tráviť veľa času v práci a to má za následok, že mnohokrát nemajú dostatočný prehľad o činnosti svojich detí.

Jednou z možností ako školopovinným deťom vyplniť voľný čas je ich umiestnenie do školského klubu detí. Je to výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktorého úlohou je vyplňať voľný čas detí, pracovať s nimi a pôsobiť na ne. Školský klub detí vedú spravidla vyškolení, kvalifikovaní pracovníci a vychovávajú deti k tomu, aby svoj voľný čas využívali plnohodnotne a zmysluplne. K dosiahnutiu tohto cieľa im slúži množstvo voľnočasových aktivít, hier a činností, ktoré deťom pomáhajú rozvíjať ich zručnosti, či správne rozoznávať hodnoty.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že školské kluby detí pomáhajú rodičom ustrážiť ich ratolesti a podieľať sa na formovaní správnych návykov detí. Dnes sa však čoraz viac stretávame s rodičmi, ktorí odmietajú zaradiť dieťa do školského klubu, ale radšej ho nechajú tráviť voľný čas samostatne podľa vlastného uváženia. Vtedy záleží od dieťaťa akým smerom sa pohne. Je veľmi ťažké viesť dieťa správnym smerom, keďže rodič nie je schopný ho dostatočne kontrolovať.

Táto práca sa venuje názorom rodičov na školský klub detí. Sleduje a rozoberá predstavy rodičov o význame školského klubu detí pre ich deti.

Cieľom mojej diplomovej práce bolo zistiť, aký veľký význam rodičia prikladajú školskému klubu detí a čo si predstavujú pod týmto pojmom. Zároveň sa pokúša prísť na to, čo od neho rodičia očakávajú, čo by radi zmenili, aké činnosti by privítali a čo im na školských kluboch detí prekáža.

Pre deti je potrebné, aby mali možnosť zmysluplne tráviť svoj voľný čas a túto možnosť im dáva aj školský klub detí. Preto je dôležité, aby bol aj vzťah rodičov k týmto zariadeniam kladný a aby dobre pochopili, čo všetko školské kluby detí ponúkajú.

Teoretická časť diplomovej práce pojednáva o rodine ako takej, jej výchovnom štýle, o význame a možnostiach trávenia voľného času, o školskom klube detí a jeho postavení, význame, podmienkach a činnostiach.

Výskumná časť bola realizovaná kvalitatívnou metodológiou, pričom výskumné dáta boli získané formou interview. Pološtruktúrované interview bolo zamerané na získanie údajov o rodičoch a ich názorom na školský klub detí.

Nakoniec práca obsahuje odporúčania pre pedagogických pracovníkov a pedagogickú prax.

Téma mojej diplomovej práce ma veľmi zaujala, nakoľko rada pracujem s deťmi. Prostredníctvom ich rodičov som sa snažila vniknúť do problematiky výchovy aj v školskom klube detí. Snažila som sa priblížiť k problémom v tomto výchovnom zariadení, čo neskôr môžem využiť aj pri umiestnení svojho dieťaťa do takéhoto zariadenia.

1 RODINA A JEJ VPLYV NA VÝCHOVU DIEŤAŤA

Rodina formuje osobnosť človeka. Ako základná jednotka našej spoločnosti plní nielen výchovnú, ale aj vzdelávaciu úlohu už od najútlejšieho veku dieťaťa. Intenzívny vplyv rodinného spoločenstva sa práve v tomto veku najviac podpisuje na tom, aký človek z nemluvňatá vyrastie. Rodina má pre vývoj dieťaťa obrovský význam najmä z emocionálneho hľadiska, pretože žiadna iná inštitúcia nemôže dať dieťaťu to, čo mu môže dať rodina. Medzi rodičmi a deťmi vzniká vzájomná interakcia a citové väzby. V rodine dieťa nadobúda prvé sociálne kontakty.

1.1 Rodina a jej základné funkcie

Autori zaoberajúci sa otázkami v oblasti rodiny sa zhodujú v názoroch, že práve táto inštitúcia patrí medzi výchovné činitele, ktoré vo veľkej miere vplývajú, vychovávajú a tým aj formujú osobnosť každého dieťaťa. Rodinou sa zaoberajú mnohé vedné disciplíny ako napríklad pedagogické, sociologické, psychologické vedy, história, etnografia, právne vedy, medicínske vedy a v neposlednom rade i vedy filozofické. Takmer každý človek dokáže, i keď len laicky, definovať rodinu.

Ako uvádza A. Kasanová (2008, s. 47) pojem rodina sa v odbornej literatúre stretáva s tým, že práve rodina, patrí k pojmom, ktoré majú množstvo definícií, v ktorých sa zdôrazňuje veľa významov a funkcií.

I. Možný (2002, s. 170) rodinu poníma ako „*inštitucionálne zaistenie ľudskej reprodukcie v danej spoločnosti.*“

Rodina je prvá skupina, ktorej členom sa stane každý ľudský jedinec. Vari žiadny iný tvor živočíšnej ríše nepotrebuje takú intenzívnu a dlhodobú starostlivosť rodičov ako človek. Rodina sa považuje za malú primárnu sociálnu skupinu, ktorá si v interakcii so širším spoločenským prostredím formuje svojskú, charakteristickú štruktúru (Kačáni, V., 1999, s. 189).

Podľa zákona o rodine (zákon č. 36/2005 Z.z. čl. 2) „*rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni.*“ Zákon ďalej rodinu charakterizuje ako inštitúciu, ktorá si buduje svoju spoločnú históriu, založenú na rozličných zážitkoch, spoločných skúsenostiach a prispieva k pocitu vzájomnosti medzi členmi rodiny svojou jedinečnosťou a zmysluplosťou.

O. Matoušek (2003, s. 9) charakterizuje rodinu ako unikátnu a nenahraditeľnú inštitúciu, ktorá najlepším možným spôsobom spája špecifické a univerzálne. A ako ďalej uvádza, je biologicky významná pre udržanie ľudstva, a je tiež základnou jednotkou každej ľudskej spoločnosti. Je prvým a dosť záväzným modelom spoločnosti, s akým sa dieťa stretáva. Predurčuje jeho osobný vývin, jeho vzťahy k iným skupinám ľudí, orientuje ho na určité hodnoty, vystavuje konfliktom, poskytuje mu oporu.

Pojem rodina v oblasti pedagogiky J. Prevendárová (1996, s. 5) definuje ako „*spoločensky schválenú formu stálego spolužitia osôb, ktoré sú spojené manželskými, pokrvnými a adoptívnymi zväzkami.*“

Ako tvrdí autorka S. Radvanová (1979, s. 4), rodina je akási malá sociálna skupina s historicky vymedzenou organizáciou. Členovia rodiny sú spolu spätí, a to buď vzťahom manželským, alebo príbuzenským, ale taktiež spoločným spôsobom života, vzájomnou morálnou zodpovednosťou. Sociálna nevyhnutnosť členov rodiny je determinovaná potrebou celej spoločnosti fyzicky a aj duševne reprodukovať obyvateľov.

Pedagogický slovník nám charakterizuje rodinu ako „*najstaršiu spoločenskú inštitúciu. Plní socializačnú, ekonomickú, sexuálno-regulačnú, reprodukčnú a ďalšie funkcie. Vytvára určitú emocionálnu klímu, formuje interpersonálne vzťahy, hodnoty a postoje. Chápe rodinu ako sociálnu skupinu alebo spoločenstvo, žijúcu vo vlastnom priestore – domove, uspokojuje potreby, poskytuje starostlivosť a základne istoty deťom.*“ (Průcha, J., 2009, s. 248).

Zistili sme, že všetky vyššie uvedené definície majú určitú obsahovú spojitosť. Musíme však podotknúť, že tieto definície platia v našich kultúrnych podmienkach, vzhľadom k tradíciám a spoločnosti. Za rodinu považujeme monogamický zväzok muža a ženy, ktorý je právne zviazaný manželstvom. Na rozdiel v iných národnostných kultúrach sa za rodinu považujú aj bigamické, polygamické či polyandrické zväzky.

Rodina, ktorá je spoločenskou inštitúciou, plní voči svojim členom rodiny, ale aj voči spoločnosti, dôležité funkcie.

Funkcie, ktoré musí rodina splňať sa navzájom dopĺňajú a prelínajú. Práve rodina dáva dieťaťu prvé skúsenosti do života. Ukazuje mu, ako ľudia na seba navzájom reagujú, ako sa chovajú k sebe navzájom. Môžeme teda povedať, že rodina poskytuje dieťaťu základný model – „*model sociálnej interakcie a komunikácie v malej sociálnej skupine*“ (Čáp, J., 1997, s. 272).

Autori, ktorí sa zaoberajú funkciami rodiny hovoria o koncepcii dvoch základných funkcií, ktoré vymedzujú ich fungovanie:

1. *prírodné funkcie* – ide tu o rozmnožovanie a uspokojovanie pohlavného pudu,
2. *sociálne funkcie* – predstavujú starostlivosť o svoj majetok, udržanie a rozvoj kultúry (Bujnová, E., 2005, s. 37).

V odbornej domácej a zahraničnej literatúre sa pri funkciách rodiny stretávame s rôznym vymedzením funkcií. Podľa J. Reichela (2008, 185 - 189) rodina plní nasledovné funkcie:

- **sociálno-reprodukčná funkcia** – jedinec sa učí sociálne žiť a je rodinou poučovaný o spoločensky platných hodnotách a normách, ktoré sa týmto reprodukuje a naďalej prežívajú.
- **kultúrno-reprodukčná funkcia** – kedy je jedinec oboznamovaný s kultúrou spoločnosti, s materiálnymi, ale aj nemateriálnymi hodnotami a normami. Vďaka tomuto je rodinou zabezpečovaná kultúrna kontinuita spoločnosti a jej kultúrne dedičstvo je tak s menšími obmenami prezentované ďalším a ďalším pokoleniam, čím sa táto funkcia reprodukuje.
- **funkcia biologicko-reprodukčná** – vynímajúc prípady adopcií, či mimomanželských a nemanželských potomkov, rodina sa zväčša rozrastá zvnútra. Naplňa tak rodičovské túžby svojich členov a uspokojuje ich potreby sexuálne, čisto legálnym a sociálne plne akceptovaným spôsobom. Plodením potomkov teda rodina prispieva k rozširovaniu populácie, teda biologickej reprodukcii spoločnosti.
- **funkcia ekonomická** – táto funkcia zahŕňa možnosti rodiny uspokojovať materiálne potreby svojich členov. Patria sem aj potreby existenčné, ako je výživa, bývanie a podobne.
- **funkcia terapeuticko-opatrovateľská** – zahŕňa nespočetné množstvo činností, ako napríklad schopnosť rodiny starať sa a pomáhať udržiavať sociálne, psychické a somatické zdravie svojich členov.
- **výchovno-vzdelávacia funkcia** – kedy rodina prispieva k tomu, aby sa vedomosti a spoločenské zvyky a hodnoty prenášali z jedného člena na druhého a opačne. Vplýva na svojich členov a títo spoločne zdieľajú nadobudnuté hodnoty a vedomosti.
- **obranná funkcia** – vďaka ktorej jednotlivci v rodinnom kruhu môžu pociťovať a vyhľadávať pocit bezpečia. Rodina chráni svojich členov od vonkajších nepríjemných vplyvov a ako celok pôsobí silnejšie, než jedinec samotný.

Na porovnanie si uvádzame členenie funkcií rodiny podľa J. Čápa a J. Mareša (2001):

- a) Zaistenie biologickej a sociálnej reprodukcie človeka. Ide tu o **funkciu reprodukčnú** – zachovanie ľudského rodu, ale aj o **sociálnu** reprodukciu. Tá predstavuje zo strany rodičov odovzdávanie deťom určitých tradícií, hodnôt predchádzajúcej generácie.
- b) **Ekonomická funkcia**, ktorá spočíva v uspokojovaní materiálnych, ale aj duchovných potrieb členov rodiny.
- c) **Ochranná funkcia** – rodina poskytuje svojim členom ochranu a pomoc v každodennom živote, zvlášť v záťažových situáciách.
- d) **Kontrolná funkcia** – rodina kontroluje správanie a konanie svojich členov v súlade so spoločensky prijatými právnymi a morálnymi normami (rodina rešpektuje požiadavky spoločnosti na dieťa, ktoré vyplývajú z jeho roly žiaka)
(In Slezáková, T. – Tirpáková, A., 2006, s. 64 – 65).

Autori Matoušek, O. – Pazlarová, H. (2010) pôvodný komplex funkcií zužujú na tieto tri základné funkcie:

- *podporovanie socializácie* – vychovávanie detí,
- *vzťahovú podporu dospelých ľudí*,
- *ekonomickú podporu všetkých členov*.

Z uvedeného vyplýva, že všetky funkcie sa vzájomne prelínajú a sú vo veľmi úzkom vzťahu. Preto je ťažké určiť, kde začína a kde končí funkcia jednej či druhej skupiny.

1.2 Rodina ako hodnota

Aby sme mohli rozobrať rodinu ako jednu zo základných hodnôt musíme zistiť, čo sa pod pojmom hodnota vlastne skrýva. Pojem hodnota sa v súčasnosti veľmi často používa nielen v pedagogike, ale aj v psychológii, sociológii a filozofii. Každá z nich pripisuje tomuto slovu iný obsah a objavujú sa ťažkosti pri jeho interpretácii.

„Hodnota je chápaná z hľadiska psychológie ako všetko, čo má pre jedinca význam prežívaný emocionálne a racionálne uvedomený a tým i regulujúci naše správanie“
(Gogová, A. - Kročková, Š. - Pintes, G., 2004, s. 71).

Autor M. Zelina (1994, s. 8), ktorý sa zaoberá v rámci svojich metód hodnotami kladie dôraz na axiologizáciu osobnosti. Jej cieľom je rozvíjať progresívnu hodnotovú orientáciu osobnosti a rovnako aj učiť hodnotiť.

Ak sa na hodnoty pozeráme a vnímame ich ako hodnoty, po ktorých človek túži a ktoré chce dosiahnuť, alebo naopak ako hodnoty, ktorým sa vyhýbame, ktorých sa obávame, môžeme vyzdvihnúť názor M. Várossa (1969, str. 224), ktorý hodnotu definuje ako kvalitu funkcie, meranú (zistovanú) adekvátnou normou. Spomínaný autor dodáva, že táto definícia je intersubjektívna a že ide o pracovný pojem hodnoty. Zatiaľ však nepoznáme ani zo svetovej literatúry presnejšie vymedzenie obsahu i rozsahu pojmu hodnota, preto sme pre vysvetlenie pojmu hodnota vybrali práve tento názor.

Podľa V. Spoustu (1994, s. 10) hodnota je to, čo zodpovedá našim potrebám, záujmom, záľubám a náklonnostiam. Hodnotou sa stáva človeku to, po čom túži, čo si praje, o čo sa usiluje.

„Spoločnou črtou všetkých definícií týkajúcich sa hodnôt je fakt, že sú chápané ako konštrukty, ktoré majú vplyv na rozhodovanie a správanie človeka, na jeho percepciu ľudí a udalostí. Práve z tohto dôvodu sa javí dôležitým zistenie hodnotovej orientácie jednotlivcov, nakoľko sa na základe toho dá do istej miery predikovať ich následné správanie smerom do budúcnosti“ (www.saske.sk).

Zjednodušene povedané, hodnoty ovplyvňujú naše budúce konanie, ovplyvňujú správanie každého človeka a robia z neho osobnosť jedinečnú. Ak chceme vedieť, či skúmať smer, ktorým sa bude daná osoba uberať, je potrebné poznať jej hodnotový rebríček a na základe tohto rebríčka sa môžeme dostať k odpovedi.

V dnešnom svete rodina plní množstvo náročných úloh a schopností, no jej hlavnou úlohou je uspokojovať potreby každého jej člena. Aby toto všetko mohla rodina dokázať, je potrebné, aby spĺňala nasledovné prvky.

Jednou z dôležitých schopností v rodine je **tolerancia**. Tolerancia je ukazovateľom zdravej rodiny, kedy si členovia umožňujú vzájomne bez strachu vyjadrovať rozdiely (Roberts, Ch., 2011, s. 106). Z toho vyplýva, že pocit bezpečia pri vyjadrovaní názorov a postojov je dôležitý a navodiť ho môže jedine rodina, ktorá je tolerantná. Práve táto črta napomáha rodinám dobre poznať svojich členov, keďže im umožňuje nebáť sa prejavíť a nahlas vysloviť svoj názor. Vo vzťahu k deťom vďaka tolerancii môže rodič získať potrebné informácie o ich radoostiach, ale aj obavách, túžbach. Avšak aj o pohybe a trávení času, počas ktorého nebol rodič v prítomnosti dieťaťa. Toto potom umožňuje spolupodieľať sa na tvorbe plánov a rozhodnutí ako s týmto časom vynaložiť.

Ďalším dôležitým prvkom v rodinnom spoločenstve je **rešpekt**. Autor J. Kllenberger (1995, s. 113) uvádza, že rešpekt voči osobe znamená rešpekt voči nej ako k „osobe“. To znamená, že nejde o rešpekt k jej vedomostiam, schopnostiam, či dokonca k morálnym vlastnostiam. Je dôležité rešpektovať človeka za to, aký je človek, teda jeho celok. V nadväznosti na túto charakteristiku môžeme povedať, že v našom prípade sa jedná o rešpekt obojstranný, teda rešpekt detí voči rodičom, ale aj opačne, teda rodičov voči ich deťom. Je prirodzené očakávať a pokúšať sa dosiahnuť, aby mali rodičia rešpekt. Deti potrebujú akési sociálne „mantinely“ vďaka ktorým sa naučia mať a vnímať hranice vo vzťahu k okolitému svetu. Ale je potrebné, aby aj deti a ich názory boli rešpektované. To neznamená, že ich rodičia budú poslúchať, ale že bude ich názor vypočutý a bude mu venovaná dostatočná pozornosť. Možnosť konfrontácie podloženej argumentmi a posilnenej pozornosťou poskytuje členom rodiny a teda aj deťom pocit bezpečia a napomáha budovať rešpekt. V skratke je teda možné povedať, že rodičia s deťmi sa musia vzájomne rešpektovať ako ľudia, komplexné bytosti.

Z predchádzajúceho odseku je možné vyvodit' záver, že **úcta**, ktorú dieťa v rodine pociťuje spolu s láskou ho učí mať úctu voči svojim blízkym, ale aj voči ľuďom mimo rodiny. Vďaka tomuto dokáže dieťa chápať hodnotu rodiny ako celku, ale aj hodnotu seba samého, či už vo vzťahu k rodine, alebo k okolitému svetu. Takto vzniká správne sebavedomie a uvedomovanie si vlastnej aj cudzej dôstojnosti.

Rodina ako základná hodnota je predmetom častých diskusií. Mnohí ľudia vidia v rodine zmysel ich života, rodina dáva svojim členom pocit istoty, inšpiráciu a dodáva energiu. Je to kruh najbližších ľudí, s ktorými sme vyrástli a tí, s ktorými neskôr žijeme. Pre jedinca by malo byť rodinné spoločenstvo útočiskom a oporou, miestom, kam sa môže kedykoľvek vrátiť. Práve z tohto dôvodu by rodina mala patriť k základným ľudským hodnotám.

1.3 Výchovné štýly v rodine

Rodina je prvá výchovná inštitúcia a rodičia sú prví vychovávatelia. Výchovná úloha rodiny nekončí dovŕšením detského veku, ale podieľa sa na formovaní jedinca i v dospelosti (Pasterňáková, L. - Sláviková, G., 2010, s. 25).

K základným faktorom, ktoré jednoznačne ovplyvňujú pozitívnu rodinnú výchovu patria tieto: rodičovská láska, autorita rodičov, kladné citové väzby rodičov k potomkom,

harmonické vzťahy všetkých členov rodiny, realistické výchovné postoje a správne určené rodičovské roly v rámci výchovného pôsobenia otca a matky, poriadok v rodinnom živote, pozitívny príklad rodičov i súrodencov, primerané požiadavky na správanie a konanie dieťaťa (Havran, J., 1998, s. 57) .

Výchovný proces v rodine je založený hlavne na vzájomnom vzťahu rodičov a detí. M. Špánik (1994, s. 30 – 31) píše: „*Základom prvotnej a všeobecnej adaptácie dieťaťa v prostredí, po psychickej aj fyzickej stránke, je jeho citová väzba na rodičov, ktorá mu umožňuje identifikovať sa s ich sociálnymi postojmi, s tým, čo oni pokladajú za morálne, respektíve amorálne, za správne a nesprávne, za dovolené a zakázané. Stáva sa, že medzi dieťaťom a rodičmi sa neutvorí uspokojivý vzťah, pretože im chýba nežnosť, spontánnosť a láska. Rovnako negatívne pôsobí na deti aj zveličovanie lásky. Nedostatok lásky, prípadne odmietanie detí, môže spôsobiť citovú nestálosť a ich nedostatočnú schopnosť adaptácie*“.

Podľa M. Potočárovej (2008, s. 116) je súčasná výchova v rodine poznačená prakticismom. Uskutočňuje sa bez hlbšieho vymedzenia výchovných cieľov. Jej obsah určujú prevažne iba skutky a správanie dieťaťa, na ktoré rodičia bezprostredne reagujú. Výchova by sa však mala zameriavať na cieľavedomú perspektívu a nie mať len náhodný charakter.

Rodičia si voči svojim deťom, ako uvádza V. Kačáni (1999, s. 192), vytvárajú akési svojské spôsoby, metódy výchovy, ktoré odrážajú pomerne trvalé predstavy o tom, ako by bolo najlepšie na deti pôsobiť. Z tohto hľadiska má veľký význam aj charakter a miera požiadaviek rodičov na výkony a ich správanie sa vôbec.

A. G. Kovalev (1976) na základe prác A. S. Makarenka formuluje tri typy rodinnej výchovy:

- a) **priveľmi liberálny,**
- b) **neúmerne autoritatívny,**
- c) **stredný typ.**

S týmto členením sa môžeme stretnúť aj u iných autorov, napríklad u J. Langmeiera (2006), D. Krejčírovej (2006) a ďalších, len s tým rozdielom, že stredný typ je uvádzaný aj ako **demokratický typ výchovy**, respektíve spôsob výchovného štýlu.

Spomínaní autori J. Langmeier - D. Krejčířová (2006, s. 269) uvádzajú základné tri typy výchovných štýlov:

1. **Štýl autoritatívny** kladie dôraz na bezpodmienečnú poslušnosť, podriadenie dieťaťa autorite rodičov, uposlúchnutie všetkých príkazov a zákazov dospelaj osoby bez výnimky a bez dlhých diskusií.
2. **Štýl liberálny** kladie dôraz na ponechanie čo najväčšej voľnosti dieťaťu bez obmedzovania jeho vlastnej aktivity.
3. **Štýl demokratický** je najrozšírenejší, pokladá za najdôležitejšie rešpektovanie dieťaťa ako samostatnej bytosti s právom rozhodovať o sebe pomerne slobodne vzhľadom k veku a k predpokladaným následkom konania. Dieťa však musí súčasne poznávať svoju zodpovednosť voči druhým ľuďom v rodine a mimo nej.

Pozitívnym typom výchovy je na základe rôznych analýz považovaný demokratický výchovný štýl, lebo navodzuje prevažne pozitívne výchovné výsledky, ako je viera vo vlastné sily, samostatnosť, radosť zo života, optimistickú náladu, iniciatívnosť a zdravé sebavedomie, ktoré je ako sme už spomínali, dôležité aj pri vstupe dieťaťa do školy.

Aj keď sa toto členenie často používa, J. Langmeier - D. Krejčířová (2006, s. 269) upozorňujú na jeho obmedzenú platnosť, pretože väčšinou nie je možné štýl výchovy v rodine priradiť jednoznačne len do určitého typu. Niekedy rodič postupuje autoritatívne, inokedy skôr liberálne. Záleží od danej, konkrétnej výchovnej situácie, v ktorej sa dieťa ocitlo. Uvedená typológia bola získaná z pozorovania štýlu výchovy v experimentálnych detských skupinách pod vedením psychológa nemeckého pôvodu Kurta Lewina v 30. rokoch nášho storočia a nevychádza teda z pozorovania rodičovského chovania.

Štýly výchovy typologicky vyjadrujú celkový spôsob výchovy a majú prednosti i nedostatky typologického myslenia: tri štýly – typy výchovy sú výrazné, dobre pochopiteľné, spočiatku sa s nimi pracuje v teórii i praxi ako z užitočnou schémou, ale skoro sa ukáže, že sú až príliš zjednodušené – čo má za dôsledok, že nie všetky prípady výchovy v rodine sa dajú zaradiť do jedného z troch typov (Čáp, J. – Mareš, 2001).

Z. Baďuríková a kol. (2001, s. 101) upozorňuje na to, že spôsob výchovy, ktorý praktizujú rodičia, zohráva dôležitú úlohu pre školskú kariéru dieťaťa a celkovú úspešnosť dieťaťa v škole. Škola očakáva, že ju budú navštevovať už z domu vychované deti a nie „*prípady*“. Škola nie je zariadená na výchovu, ale očakáva, že požadované vzory správania deti získajú v domácom prostredí. Tento predpoklad je samozrejme nesplniteľný a vytvára základ nedorozumení, ohrozujúcich požadovanú spoluprácu medzi školou a rodinou.

S rovnakým názorom sa stretávame aj u J. Čápa (1996), ktorý na základe zistení konštatuje, že spôsob výchovy v rodine silno pôsobí na školskú úspešnosť dieťaťa. Vplyv spôsobu výchovy v rodine na školské výsledky žiaka nachádzame aj v starších výskumoch J. Hvozdíka (1973), ktorý zistil, že v rodinách neprospiievajúcich žiakov zreteľne dominuje nedostatočná výchovná starostlivosť o dieťa a jeho školskú prácu (Žúborová, G., 2010, s. 157).

Dospelí by si mali dávať pozor na vlastnú psychickú labilitu a nebezpečenstvo neprimeranej reakcie. Vo výchove totiž môžeme jedným zlým krokom zmazať dlhoročné výchovné úsilie.

Od deväťdesiatych rokov minulého storočia možno pozorovať výraznú liberalizáciu výchovných štýlov v slovenských rodinách. Napriek tomuto trendu by rodičia nemali zabúdať na vymedzenie základných hraníc, v ktorých sa musí pohybovať aj tento štýl výchovy. Výchova osobným príkladom zostáva jedným z najvýznamnejších prvkov vo výchove detí.

1.4 Práva dieťaťa

Deklarácia práv dieťaťa

Uvedený dokument určený na ochranu dieťaťa. OSN ho prijala v roku 1959. Tento dokument obsahuje desať základných morálnych princípov ktoré potvrdzujú, že „ľudstvo je povinné dať dieťaťu to najlepšie čo má“. V medzinárodnom roku dieťaťa, teda v roku 1979 začal vznikať Dohovor o právach dieťaťa, prijatý Valným zhromaždením OSN v roku 1989, teda historická dohoda štátov, ktorá má veľkú podporu, vrátane Slovenskej republiky, ktorá k nemu pristúpila v roku 1990. Dohovor rozširuje práva Deklarácie v snahe zabezpečiť deťom šťastné detstvo (www.unicef.sk).

Základných desať práv je nasledujúcich:

- **Dieťaťu náležia všetky práva uvedené v deklarácii.** Na tieto práva majú nárok všetky deti bez jedinej výnimky, bez rozdielu rasy, farby pleti, pohlavia, reči, náboženstva, politického alebo iného spoločenského postavenia, či už dieťaťa samého alebo jeho rodiny. K dieťaťu sa treba správať ako k seberovnému. Zaslúži si to najlepšie, čo svet poskytuje.
- **Dieťa má osobitné právo na telesný a duchovný rast.** Dieťaťu sa má dostať zvláštnej ochrany a treba mu zákonmi a inými prostriedkami zabezpečiť,

aby sa v slobodných a dôstojných podmienkach zdravým a normálnym spôsobom vyvíjalo telesne, duševne, mravne, duchovne a sociálne. Pri prijímaní zákonov hlavným hľadiskom majú byť najvlastnejšie záujmy dieťaťa.

- **Dieťa má mať právo na meno od narodenia a právo na štátnu príslušnosť.** Dieťa má mať právo na meno a krajinu, ktorú môže volať svojou.
- **Dieťa má právo na dobrú stravu, bývanie a zdravotnícke služby.** Dieťaťu sa majú dostať všetky výhody sociálneho zabezpečenia. Má mať právo dospievať a vyvíjať sa v zdraví, preto treba jemu i jeho matke poskytovať zvláštnu starostlivosť a ochranu vrátane primeranej starostlivosti pred narodením aj po ňom. Dieťa má mať právo na primeranú výživu, bývanie, zotavenie a zdravotnícke služby.
- **Dieťa má právo na osobitnú starostlivosť.** Ak je akýmkoľvek spôsobom postihnuté. Telesne, duševne alebo sociálne postihnutému dieťaťu treba poskytnúť zvláštnu opateru, výchovu a starostlivosť, akú vyžaduje jeho konkrétny stav. Dieťaťu s akýmkoľvek postihnutím treba vyjsť v ústrety, aj jeho zvláštnym potrebám.
- **Dieťa má právo na lásku.** A pochopenie u svojich rodičov a rodiny, ale aj od štátu, ak títo nemôžu pomôcť.
Plný a harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa vyžaduje lásku a porozumenie. Všade, kde je možné, má vyrastať obklopené starostlivosťou a zodpovednosťou svojich rodičov a vždy v ovzduší lásky a mravnej a hmotnej istoty, výnimkou mimoriadnych okolností sa dieťa nemá odlúčiť od matky.
- **Dieťa má právo zadarmo chodiť do školy.**
Možnosť rozvíjať sa. Rodičia majú osobitnú zodpovednosť za vzdelávanie a výchovu dieťaťa.
Dieťa má nárok na vzdelanie, ktoré má byť bezplatné a povinné, aspoň na základnom stupni.
Dieťa má mať zároveň všetky možnosti a podmienky pre hru a zotavenie. Hrou sa má pripravovať pre samostatný život.
- **Dieťa má právo vždy byť medzi prvými, komu treba pomôcť.**
Každému dieťaťu treba poskytovať pomoc a ochranu, a to nielen v najťažších chvíľach života, lebo od detí závisí budúcnosť sveta.

- **Dieťa má právo na ochranu proti krutosti a zneužívaniu.**

Nesmie pracovať, kým nedosiahne určený minimálny vek.

Dieťa má byť chránené pred všetkými formami zanedbávania, krutosti a využívania. Dieťa sa nesmie zamestnávať pred dovŕšením primeraného, minimálneho veku.

- **Dieťa treba učiť mieru, tolerancii a priateľstvu voči všetkým ľuďom.**

Dieťa treba chrániť pred pôsobením, ktoré môže podnecovať rasovú, náboženskú alebo akúkoľvek inú formu diskriminácie. Dieťa sa má vychovávať v duchu porozumenia, znášanlivosti, priateľstva medzi národmi, mieru a bratstva všetkých ľudí, aby si plne uvedomovalo, že má svoje sily a schopnosti venovať službe ostatným ľuďom (www.deklaracia.html).

Dohovor o právach dieťaťa

„Dohovor zahŕňa garancie práv dieťaťa, a to ako základných občianskych práv a slobôd, tak aj hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv. Spája teda v sebe ochranu práv prvej i druhej generácie.“ Preambula sa odvoláva na základné princípy OSN a špeciálne ustanovenia rôznych príslušných zmlúv a deklarácií o ľudských právach. Opäť zdôrazňuje, že deti vyžadujú vzhľadom na svoju zraniteľnosť zvláštnu starostlivosť a ochranu. Zvláštny dôraz sa kladie na základnú starostlivosť a ochrannú zodpovednosť rodiny, na nevyhnutnosť právnej a ďalšej ochrany dieťaťa pred a po narodení, na význam rešpektovania kultúrnych hodnôt detského spoločenstva a na životne dôležitú úlohu medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní práv detí (www.unicef.sk).

Článok 1 v časti I Dohovoru o právach dieťaťa uvádza, že dieťa je každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr. Dohovor o právach dieťaťa deťom zabezpečuje:

- Všetky deti majú právo na starostlivosť a lásku
- Každé dieťa má právo na vzdelanie
- Deti nesmú pracovať
- Deti nesmú byť sexuálne zneužívané
- Deti majú právo stretávať sa a združovať podľa vlastného výberu
- Zvláštnu ochranu treba venovať deťom utečencov
- Všetky deti sú si rovné
- Každé dieťa má právo na zdravotnú starostlivosť

- Deti nesmú byť týrané
- Deti majú právo vyjadriť svoje názory
- Deti majú právo na prístup k informáciám
- Zvláštnu ochranu treba venovať postihnutým deťom
- Každé dieťa má právo na dostatok zdravej výživy
- Každé dieťa má právo na hru a voľný čas
- Deti sa nesmú stať obeťou vojny a násilia
- Deti majú právo zvoliť si svoje vierovyznanie
- Zvláštnu ochranu treba venovať deťom, ktoré nevyrastajú v rodinnom prostredí
- Zvláštnu ochranu treba venovať deťom, ktoré sa dostávajú do konfliktu so zákonom (www.unicef.sk).

1.4.1 Právo na hru a voľný čas

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru o právach dieťaťa, uznávajú okrem iného právo dieťaťa na oddych a voľný čas, na účasť v hrách a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako i na slobodnú účasť v kultúrnom živote a umeleckej činnosti, musia rešpektovať a podporovať právo dieťaťa na všestrannú účasť v kultúrnom a umeleckom živote, podporovať ustanovenia o vhodných a rovnocenných príležitostiach v oblasti kultúrnej, umeleckej, oddychovej činnosti a využívání voľného času.

Toto právo zabezpečuje deťom ponechať si možnosť mať dostatok voľného času a stráviť ho hrou. Proces hry je hnacou silou ľudského pokroku. Je to práve hra a hranie, ktoré ľuďom prinášajú pokrok. Práve vďaka tomuto procesu, ktorý rozvíja ľudskú fantáziu a obrazotvornosť, zlepšuje zručnosti a vedomosti sa v ľudských mysliach dokážu sformovať idey, ktoré nám napomáhajú zlepšovať naše životy (Reid, S. E. – Schaefer, Ch. E., 2001).

Hra je dôležitá nielen pre dospelých, vedcov a vynálezcov, ale predovšetkým pre deti. Nasledujúce definície hry nám bližšie špecifikujú tento pojem.

Lengmeier, J. – Krejčířová, D. (2006, s. 100) uvádzajú, že hra je fyzická, alebo psychická činnosť, ktorá je vykonávaná jedine z toho dôvodu, že je to činnosť želaná a prináša deťom (ak sa ešte vedia hrať, tak aj dospelým) uspokojenie sama o sebe a to bez vonkajšieho uloženého cieľa. A to bez ohľadu na to, či je samotná činnosť príjemná, alebo nepríjemná. Títo autori uvádzajú ako príklad nepríjemnej činnosti spojenej

s hrou dolovanie kameňov pri stavbe „domov“, alebo nekonečne dlhé čakanie v úkryte pri schovávačke.

Ďalšia definícia podľa S. Koťátkovej (2008, s. 148) charakterizuje hru ako živnú pôdu pre rozvoj dieťaťa. Hra mu umožňuje aktívne sa vyrovnávať s podnetmi z okolia, užívať si ich, premenovať ich tak, aby bolo samo schopné ich čo najlepšie pochopiť a prijať. Umožňuje mu sa k takto spracovaným podnetom neskôr vrátiť a radovať sa z nich. *„Dieťa sa samo posúva prostredníctvom svojho vnútorného popudu aj okolitých situácií, na ktoré chce reagovať. Objavovať a prispôsobovať si ich tak, aby ich mohlo zaradiť do svojho chápania sveta, a to všetko prostredníctvom tvorivého jednania spojeného s komplexnou aktivitou celej osobnosti.“*

Deti prostredníctvom hry objavujú okolitý svet a učia sa hraniciam vo vzťahu k rovesníkom, dospelým, rodine a aj širšiemu okoliu, s ktorým prichádzajú do kontaktu.

Ako uvádza E. Kratochvílová (2004, s. 47) deti majú právo na svoj voľný čas, čo je zakotvené aj v Dohovore o právach dieťaťa. Tento obsahuje komplexný a celostný pohľad na základné a špecifické práva detí na život, zdravý vývin, starostlivosť, výchovu a vzdelanie, ochranu a pomoc. Stojí na pozícii rešpektovania potrieb a záujmov dieťaťa, ku ktorým patrí aj **právo dieťaťa na voľný čas**.

V článku 31 tohto dokumentu sa píše, že:

„1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na účasť na hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako aj na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú a zabezpečujú právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a napomáhajú k tomu, aby sa deťom poskytovali zodpovedajúce a rovnaké možnosti v kultúrnej, umeleckej oblasti, oddychovej činnosti a využívaní voľného času“ (www.unicef.sk).

Vzhľadom na prirodzené potreby a záujmy detí a mládeže treba doplniť možnosti na športovanie, telesné a pohybové aktivity, ktoré sú obľúbenou súčasťou ich voľného času a zároveň potrebné na ich zdravý vývin (Kratochvílová, E., 2004, s. 47).

Postavenie a význam voľného času na začiatku 21. storočia predznamovali dokumenty a aktivity prijaté a realizované v posledných dekádach predchádzajúceho storočia. Za jednu z najdôležitejších možno považovať Chartu výchovy pre voľný čas, schválenú predsedníctvom Svetového združenia pre rekreáciu a voľný čas v decembri 1993. Charta výchovy pre voľný čas má za cieľ informovať vlády, nevládne organizácie a vzdelávacie systémy o význame a prínosoch voľného času, výchovy vo voľnom čase

a výchovy pre voľný čas.

Charta výchovy pre voľný čas uvádza nasledovné „*Voľný čas je základným ľudským právom a nikomu nesmie byť upieraný na základe pohlavia, sexuálnej orientácie, veku, rasy, náboženstva alebo viery, zdravotného stavu, postihnutia alebo ekonomického zabezpečenia*“ (www.huji.ac.it/cosell/wlra).

Voľný čas definuje J. Průcha (2009, s. 341) ako čas, s ktorým jedinec môže nakladať podľa svojho vlastného uváženia a na základe svojich záujmov. Táto doba zostane z dvadsiatich štyroch hodín po odčítaní času venovanému práci, starostlivosti o rodinu a domácnosť a v neposlednom rade v starostlivosti o vlastné fyzické potreby, vrátane spánku.

Z uvedeného vyplýva, že voľný čas nemusí byť spravidla čas, ktorý je využívaný len produktívnym spôsobom. Je na každom jedincovi, aby sám zvažil do akej miery bude počas týchto chvíľ aktívny a aký druh činnosti si zvolí. U detí je potrebné, aby to boli práve rodičia, ktorí im pomáhajú správne sa o svojom voľnom čase rozhodovať, aby ich motivovali k jeho efektívnemu a vhodnému využívaniu. Dieťa samo nie je schopné objektívne a múdro rozhodnúť, ako tento čas bude tráviť. Rozhovor s rodičom, kde dieťa vyjadrí svoje túžby a názory, môže viesť až ku kvalitnému riešeniu tohto problému. Nie je však vhodné, aby program na voľný čas zostavovali výlučne rodičia. Mali by sa len spolupodieľať na jeho tvorbe. Rodičia majú byť len nápomocnou osobou, ktorá sa v prvom rade zaujíma o túžby a názory dieťaťa, venuje pozornosť jeho schopnostiam a zručnostiam a pri výbere aktivít má toto na zreteli. Dieťa si vyberie, akým smerom sa chce uberať a úlohou rodiča ostáva ho motivovať k tomu, aby pri vybraných činnostiach vydržalo čo najdlhšie a venovalo sa im zodpovedne a s chuťou.

2 VOLNÝ ČAS A MOŽNOSTI ZÁUJMOVÝCH ČINNOSTÍ

Ústredným pojmom tejto kapitoly je voľný čas, ktorého definícia sa u rôznych autorov líši. Vymedzenie voľného času sa líši aj z hľadiska vedných disciplín, ktoré sa voľným časom zaoberajú. Sú to najmä sociológia, pedagogika a psychológia. Títo autori vo svojich definíciách akceptujú rôzne kritériá, ktoré sú z ich pohľadu významné a dôležité. Vychádzajú z časového hľadiska (voľný čas – pracovná doba, povinnosti) alebo obsahového hľadiska (voľný čas – sloboda v rozhodovaní, voľnosť). Z množstva definícií voľného času, ponúkame z odbornej literatúry na ilustráciu niektoré z nich.

Francúzsky sociológ J. Dumazedier (1966) definuje voľný čas ako „...*súhrn činností, ktorým sa jedinec môže oddať v plnej miere, buď aby si odpočinul, alebo sa uvoľnil, alebo rozvinul svoje poznatky, alebo nezainteresované vzdelanie svojou racionálnou participáciou, alebo svojou slobodnou tvorivou schopnosťou potom, čo sa zbavil povinností profesionálnych, rodinných a spoločenských*“ (In Masariková, A. – Masarik, P., 2002, s. 9).

Podľa H. W. Opaschowskeho (2006, s. 23) je voľný čas definovaný predovšetkým tromi aspektmi. V popredí stojí voľnosť, možnosť naplánovať si svoj čas podľa vlastných predstáv, bez závislosti od povinností. Druhým dôležitým bodom pohľadu je práca. Práca je v jeho ponímaní chápaná ako povolanie alebo práca v domácnosti. Úzko s tým súvisí aj aspekt oddychu. Zamestnaní kladú dôraz na oddych, pričom voľnosť je oceňovaná predovšetkým ženami v domácnosti.

Zaujímavý pohľad na voľný čas prináša J. Pávková (2002, s. 13), ktorá pod pojmom voľný čas chápe „*odpočinok, rekreáciu, zábavu, záujmové činnosti, záujmové vzdelávanie, dobrovoľnú spoločensky prospešnú činnosť i časové straty s týmito činnosťami spojené. Je to doba, kedy si svoje činnosti môžeme slobodne vybrať, robíme ich dobrovoľne a radi, prinášajú nám pocit uspokojenia a uvoľnenia.*“

Voľný čas môže človek využívať podľa vlastného želania na fyzický alebo duševný odpočinok, na rozširovanie vzdelania, na uplatnenie sa vo verejnom, politickom, kultúrnom a spoločenskom živote a na inú činnosť, ktorá mu prináša potešenie, zábavu alebo oddych. Základnou charakteristikou aktivity človeka vo voľnom čase je dobrovoľnosť činností, keď nimi človek nesleduje ziskuchtivé ciele, lebo jediným motívom a cieľom ich vykonávania je jeho vnútorný vzťah k týmto činnostiam- sú predmetom jeho osobného záujmu (Hotár, V. S., 2000, s. 487).

Autor J. Nemeč (2002, s. 17) chápe voľný čas ako čas, „v ktorom človek slobodne rozhoduje a vykonáva také činnosti, ktoré mu prinášajú radosť, potešenie, zábavu, odpočinok, ktoré obnovujú a rozvíjajú jeho telesné a duševné schopnosti.“

J. Majerčíková (2002, s. 18) podotýka, že voľný čas začína, keď si všetci členovia rodiny splnia svoje povinnosti. Ďalej o voľnom čase hovorí ako o priestore na realizáciu záujmov, relaxáciu a zábavu. Upevňuje väzby, výchovu a spoznávanie vlastných možností. Učí schopnosti obetovať sa a prispôbiť sa.

My sa v najväčšej miere stotožňujeme s vymedzením voľného času podľa E. Kratochvílovej (2004, s. 12 - 13), tá charakterizuje voľný čas ako „čas na oddych, regeneráciu psychických a fyzických síl, na relaxáciu po skončení všetkých povinností, ktoré vyplývajú zo sociálnych rolí každého človeka. Voľný čas znamená priestor pre oddych, rekreáciu, zábavu, spoločenské kontakty, pre seberealizáciu na základe vlastných potrieb a podľa vlastných predstáv.“

Podobnú definíciu uvádzajú aj A. Masariková – P. Masarik (2002, s. 9), ktorí pod voľným časom chápu čas ako „priestor pre slobodnú činnosť a rozvoj človeka, priestor na oddych a regeneráciu duševných a fyzických síl, uspokojenia potrieb a záujmov, priestor pre zábavu, ktorá mení rytmus života človeka, priestor pre činnosti zamerané na seberealizáciu a sebazdelávanie.“

Uvedieme si aj dva hlavné smery v chápaní voľného času:

- „negatívny pojem – voľný čas je ostávajúca doba denného režimu, ktorá ostáva po štúdiu, práci, povinnostiach v domácnosti a uspokojení základných životných potrieb
- pozitívny pojem – voľný čas je časový priestor, v ktorom by voľný čas mohol pre jednotlivca znamenať skutočnú slobodu...Je to doba, v ktorej sa individuum môže nezávisle na akýchkoľvek povinnostiach slobodne realizovať a robiť to, k čomu ho nikto nenúti a k čomu nie je podvedome nútený“ (Vážanský, M., 2001, s. 30).

Je mnoho kritérií, na vymedzenie voľného času, ale v podstate ide o rešpektovanie detskej osobnosti, jej rozvoja, potrieb a záujmov, zábavy, oddychu a slobody.

2.1 Význam trávenia voľného času v rodine

Zo skúseností je možné uviesť, že prvý kontakt s voľným časom človek získava práve v rodine. Od rodiny jedinec získava modely správania sa a rodina mu do určitého veku poskytuje dostatok sociálneho kontaktu a rozmanitosti. V dnešnej dobe sa objavuje stále viac možností, ako môžu rodiny tráviť voľný čas spoločne tak, aby boli zapojení všetci jej členovia. Počnúc najjednoduchšími prechádzkami po parkoch, ktoré sú stále lepšie vybavené na voľnočasové aktivity pre akúkoľvek vekovú skupinu, cez záujmové krúžky, až po veľké centrá voľného času, a outdoorové centrá, ktoré poskytujú spektrum netradičných zážitkov pod vedením skúsených inštruktorov.

Rodinné prostredie dieťa iba neobklopuje, ale tiež sa do neho veľmi premieta a ovplyvňuje ho. „*Je zrejmé, že spôsob využívania voľného času u detí je ovplyvnený sociálnym prostredím. Obzvlášť silný je vplyv rodiny*“ (Pávková, J., 1999, s. 17). Dodáva, že deti napodobňujú svojich rodičov, preberajú tak ich životný štýl a teda aj spôsob trávenia voľného času. Hofbauer (2004) zhodne uvádza, že rodina je pre väčšinu detí a mladých ľudí prvotným prostredím voľnočasového života a je pre nich teda rozhodujúci. Popisuje tri spôsoby, akými sa vplyv rodiny na spôsob trávenia voľného času uskutočňuje:

➤ **napodobňovaním a reprodukciou**

Dieťa by od rodičov malo prijímať vzorce pozitívneho voľnočasového správania. Negatívnym príkladom pre dieťa je potom napríklad konzumný spôsob života spojený s nudou, či protispolečenské aktivity jeho rodičov. „*Rodič, ktorý sa chová delikventne, nadmerne pije, berie drogy, je často nezamestnaný alebo má iné prejavy „sociálnej neprispôsobivosti“, tiež zvyšuje pravdepodobnosť, že dieťa bude v priebehu dospievania prestupovať medze zákona*“ (Matoušek, O. - Kroftová, A., 1998, s. 45).

➤ **realizáciou individuálnych a spoločných pravidelných záujmových činností detí v rodine**

Autor Z. Matějček (1992) uvádza, že pre rozvoj dieťaťa je nevyhnutné, aby rodič neoddeľoval svoj osobný čas od času dieťaťa. Zároveň však upozorňuje, že vzájomné spoločné zdieľanie času musí byť v istej rovnováhe – z výchovného hľadiska nie je dobré, keď sa rodičia dieťaťu vtierajú, vnucujú a neuznávajú jeho právo na súkromie, avšak platí to aj opačne – pokiaľ rodičia dieťaťu nechávajú absolútnu voľnosť a nejavia o spoločne strávený čas záujem, vedie to tiež k výchovným problémom. Je teda dôležité,

aby ako rodičia, tak aj ich deti trávili čas spoločne, ale mali tiež vyhradený čas a priestor každý sám pre seba.

➤ **sledovaním a reagovaním na potreby, záujmy a nadanie detí**

Rodina by mala dieťaťu napomáhať pri hľadaní jeho životných ciest. „*Otvorené rodinné prostredie v rozvoji voľného času svojich detí teda hrá a má hrať významnou úlohu. Rozvíja individuálne predpoklady detí a podporuje ich kontakty s ďalšími prostrediami, berie do úvahy ich voľnočasové potreby a záujmy a otvára sa pozitívnym vonkajším podnetom. Životný štýl rodiny ako prirodzený stimulátor a regulátor umožňuje tieto vplyvy triediť, pozitívne využívať a nežiaduce eliminovať*“ (Hofbauer, 2004, s. 64).

Avšak, musíme uviesť, že výlučné trávenie voľného času s rodinou je možné iba do určitého veku. Kvalita takto tráveného času pritom nemusí klesať, ale zvyšuje sa potreba jedinca po sociálnej rozmanitosti, kedy je potrebné, aby sa zapájal do aktivít mimo kruhu svojich najbližších a spoznával nových ľudí. Tento vek nastáva približne nástupom do materskej školy a s postupom času sa potreba trávenia voľného času s rodinou a trávením času mimo rodiny vyvažuje. Toto trvá až do obdobia tesne pred pubertou.

2.2 Dieťa a záujmové činnosti

Z hľadiska výchovy má poznanie záujmov podstatný význam, pretože ich považujeme za kľúč k osobnosti a prostredníctvom nich sa možno priblížiť k človeku, poznať ho a zámerne ovplyvňovať. Sú významné pri poznávaní osobnosti, pri jej utváraní a najmä pri výchovnom pôsobení na formovanie osobnosti v súvislosti s individuálnymi predpokladmi.

E. Kratochvílová (2004, s. 185) uvádza nasledovné: „*Voľný čas vytvára priestor na sebavyjadrenie a sebarealizáciu človeka v súlade s jeho individuálnymi potrebami a záujmami, preto je neodmysliteľne spojený so životným štýlom, so spôsobom života. Záujmy a z nich vychádzajúce aktivity – záujmové činnosti – majú podstatný význam v spôsoboch využívania voľného času detí a mládeže.*“

Záujem z psychologického hľadiska:

- je individuálno-psychologický jav, záleží od faktoru osobnosti,
- skúma ako sa záujmy menia v priebehu života a ako vplývajú na psychický stav človeka.

Autor J. Boroš (1999, s. 193 - 194) chápe záujem „ako naučenú formu správania, ktorá sa navonok prejavuje charakteristickými aktivitami: venovať niečomu pozornosť, uprednostniť niečo, snaha bližšie sa s tým zoznámiť, venovať sa tomu, niečo robiť v tomto smere.“

Záujem z pedagogického hľadiska podľa E. Kratochvílovej (2004, s. 191):

- aktivizuje duševné procesy,
- stimuluje činnosť subjektu,
- motivuje smer poznávania a činnosti, v ktorých sa prejavuje a ktoré aj spätne na záujem pôsobia.

„Pedagogika sa venuje záujmom z hľadiska ich usmerňovania a formovania v procese výchovy. Venuje sa nielen záujmom existujúcim, ale i ovplyvňovaniu a vytváraniu podmienok pre vznik nových záujmov. Záujmy nevhodné a z hľadiska jednotlivca i spoločnosti nežiaduce sa snaží eliminovať“ (Pávková, J., 1999, str. 96).

S. L. Rubinštejn (1967) podrobil záujem dôkladnému skúmaniu, ktorý vo svojej teórii vysvetľuje ako „...špecifickú zameranosť osobnosti...Špecifickosť záujmu, ktorá ho odlišuje od iných tendencií, vyjadrujúcej zameranosť osobnosti, spočíva v jeho sústredení na určitý predmet. Táto sústredenosť vyvoláva úsilie bližšie sa s predmetom oboznámiť, hlbšie doň preniknúť a nepúšťať ho zo zreteľa...Je to motív, ktorý pôsobí tým, že si uvedomujeme jeho význam a emocionálnu príťažlivosť“ (In Kročková, Š. – Gogová, A., 1990, s. 61).

Stotožňujeme sa s názorom autora M. Šeráka (2009, s. 49), ktorý chápe záujem ako „druh motivačnej sily súvisiacej s celkovým zameraním osobnosti na hodnotovo zvýraznené objekty, s relatívne trvalou snahou zaoberať sa predmetmi alebo činnosťami, ktoré človeka upútavajú po stránke citovej alebo poznávacej“ a dodávame, že definícia zahŕňa nielen psychologický, ale aj pedagogický aspekt poňatia záujmov.

Na základe uvedeného dodávame, že záujmy majú vzájomný vzťah s hodnotami, potrebami a cieľmi.

Voľný čas, záujmy a záujmová činnosť patria nerozlučne k sebe a pre dosahovanie výborných vyučovacích výsledkov je nevyhnutné poznať záujmy žiakov. Dokážeme tým nájsť nové rezervy pre vývin osobnosti. Preto je dôležité skúmať záujmy detí a mládeže zo široka nielen v školských podmienkach, ale aj v ich voľnom čase.

S pojmom záujem veľmi úzko súvisí ďalší pojem, a to záujmová činnosť. Autorka J. Pávková (2002, s. 92) záujmové činnosti charakterizuje ako „cieľavedomé aktivity

zamerané na uspokojovanie a rozvíjanie individuálnych potrieb, záujmov a schopností. Majú silný vplyv na rozvoj osobnosti i na správnu spoločenskú orientáciu. “

Na základe uvedenej definície možno konštatovať, že záujmová činnosť má charakter cieľavedomej činnosti, ktorou sa sleduje uspokojovanie potrieb jednotlivca, jeho záujmov a sklonov.

Záujmová činnosť prebieha v najrôznejších oblastiach ľudskej činnosti – podľa zamerania záujmov. V odbornej literatúre existuje značná nejednotnosť v členení záujmovej činnosti podľa obsahu. Triedenie záujmovej činnosti je väčšinou aplikovateľné iba vo sfére záujmového vzdelávania detí a mládeže. Z celého komplexu klasifikácií sme vybrali členenie E. Kratochvílovej (2004, s. 197 – 198), ktorá člení záujmové činnosti podľa predmetu záujmov a obsahu činnosti nasledovne:

- **spoločenskovedná záujmová činnosť** s obsahovým zameraním na oblasť spoločenských vied i širších spoločenských aktivít – historické, filatelistické, zberateľské, kluby dievčat, šachové kluby atď., aj so zameraním na iné spoločenské činnosti – ručných prác, šikovných rúk, šitia, varenia a pod.,
- **kultúrno-umelecká záujmová činnosť** s obsahovým zameraním na oblasť kultúry a umenia a estetickej výchovy – divadelné, bábkárske, recitačné, filmové kluby, filmové, výtvarné, rezbárske, spevácke, hudobné, tanečné, v praxi často v komplexnejšom zameraní – literárno-dramatické, hudobno-spevácke, hudobno-tanečné atď.,
- **športová a telovýchovná záujmová činnosť** s obsahovým zameraním na oblasť športu a telesnej výchovy – futbalové, hokejové, stolnotenisové, volejbalové, plavecké, jazdecké a mnohé iné,
- **prírodovedná záujmová činnosť** s obsahovým zameraním na oblasť prírodných vied a matematiku – biologické, botanické, pestovateľské, chovateľské, včelárske, rybárske, geologické, geografické a ďalšie,
- **technická záujmová činnosť** s obsahovým zameraním na oblasť techniky – počítačové, programátorské, elektrotechnické, modelárske, motoristické, dopravné atď.,
- **turistická záujmová činnosť** s obsahovým zameraním činnosti na turistiku – pešej turistiky, cykloturistiky, vysokohorskej turistiky,
- **branná záujmová činnosť** s obsahovým zameraním činnosti na brannú výchovu – zdravotnícke, hasičské, strelecké, športovo-branné, turisticko-branné a iné.

Zmenou záujmov detí sa mení aj dopyt po tradičných krúžkoch. Najčastejšie sa objavujú záujmy spojené s technikou, ale aj literatúrou. Preto sa záujmové útvary musia prispôbovať novým trendom.

Na porovnanie si tiež uvádzame aj členenie záujmových činností podľa J. Pávkovej (2002, s. 94 – 97), ktorá delí záujmové činnosti podľa obsahu nasledovne:

- a) **spoločenskovedné** smerujú k poznaniu spoločenského diania a niektorých historických súvislostí. Vytvárajú vzťah k vlasti, k materinskému jazyku, k tradíciám nášho národa.
- b) **pracovno-technické**, napomáhajú k systematickému zdokonaľovaniu manuálnych zručností, schopností, obohacujú vedomosti o technické poznatky a umožňujú ich aplikáciu v praxi.
- c) **prírodovedné**, vedú k prehĺbovaniu vedomostí o dianí v prírode, pestujú vzťah k jej ochrane. Rozvíjajú záujem o pestovateľstvo a chovateľstvo, spontánny záujem o živú a neživú prírodu.
- d) **estetickovýchovné (kultúrno-umelecké)**, formujú a utvárajú estetické vzťahy detí k prírode, spoločnosti a ich materiálnym a kultúrnym hodnotám. Činnosti sú zamerané na rozvíjanie výtvarného, hudobného, literárneho, dramatického a hudobno-pohybového prejavu, na rozvoj tvorivosti a kultúru správania.
- e) **telovýchovné, športové a turistické** prispievajú k fyzickej zdatnosti a psychickej odolnosti.

Záujmová činnosť nie je len prostriedkom na osvojenie si určitých vedomostí, zručností a návykov, ale aj rozvojom myšlienkových operácií, individuálnych záujmov a schopností detí. Tvorivou a samostatnou prácou detí sa zvyšuje záujmová činnosť, úroveň myslenia žiakov. Môžeme povedať, že pri využívaní voľného času detí a mládeže záujmová činnosť okrem duševného prináša aj psychické osvieženie. Radosťou zo zmysluplnej činnosti prispieva k rekreačnému účinku.

V závere k tomuto pojmu považujeme za potrebné uviesť, že všetky záujmové činnosti, ktoré robí dieťa dobrovoľne, z vlastného záujmu, pre potešenie a radosť, môžu tvoriť obsah jeho voľného času.

2.3 Možnosti trávenia voľného času v školských zariadeniach

„Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia spolu so špeciálnymi výchovnými zariadeniami, školskými zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie a školskými účelovými zariadeniami podľa § 112 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) tvoria **sústavu školských zariadení**“ (www.minedu.sk).

Podľa § 113 zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) školskými výchovno-vzdelávacími zariadeniami sú:

- školské stredisko záujmovej činnosti,
- centrum voľného času,
- školský internát,
- školské hospodárstvo,
- stredisko odbornej praxe a
- školský klub detí.

Školské stredisko záujmovej činnosti

V zmysle § 115 Z z. č. 245/2008 školské stredisko záujmovej činnosti zabezpečuje podľa výchovného programu školského zariadenia pre deti oddychové a záujmové činnosti v ich voľnom čase. Školské stredisko záujmovej činnosti sa člení na záujmové útvary alebo športové útvary spravidla podľa veku alebo záujmu detí, pričom ich počet v príslušnom záujmovom útvare alebo športovom útvare je najviac 22.

Centrum voľného času

V zmysle § 116 Z z. č. 245/2008 centrum voľného času zabezpečuje podľa výchovného programu školského zariadenia výchovno-vzdelávaciu, záujmovú a rekreačnú činnosť detí, rodičov a iných osôb do veku 30 rokov v ich voľnom čase. Centrum voľného času usmerňuje rozvoj záujmov detí a ostatných zúčastnených osôb, utvára podmienky na rozvíjanie a zdokonaľovanie ich praktických zručností, podieľa sa na formovaní návykov užitočného využívania ich voľného času a zabezpečuje podľa potrieb súťaže detí základných a stredných škôl.

Školský internát

V zmysle § 117 Z z. č. 245/2008 školský internát zabezpečuje deťom materských škôl výchovno-vzdelávaciu činnosť, ubytovanie a stravovanie. Školský internát svojím výchovným programom školského zariadenia nadväzuje na výchovno-vzdelávaciu činnosť školy v čase mimo vyučovania a úzko spolupracuje s rodinou dieťaťa alebo žiaka. Vytvára podmienky pre uspokojovanie individuálnych potrieb a záujmov žiakov prostredníctvom mimoškolských aktivít.

Školské hospodárstvo a stredisko odbornej praxe

V zmysle § 118 Z z. č. 245/2008 školské hospodárstvo a stredisko odbornej praxe sú školské zariadenia, ktoré zabezpečujú praktické vyučovanie žiakov strednej odbornej školy. Školské hospodárstvo a stredisko odbornej praxe môžu zabezpečovať aj praktické vyučovanie iných fyzických osôb. Školské hospodárstvo a stredisko odbornej praxe poskytujú vedomosti, praktické zručnosti, návyky na získanie schopností pre výkon povolania, pričom nadväzujú na vedomosti, zručnosti a schopnosti nadobudnuté počas vzdelávania v strednej odbornej škole. Školské hospodárstvo a stredisko odbornej praxe uskutočňujú vzdelávanie podľa štátnych vzdelávacích programov podľa § 6 ods. 4 príslušnej skupiny odborov vzdelávania, pritom spolupracujú so strednou odbornou školou, ktorá pre žiakov zabezpečuje teoretické vzdelávanie.

Školský klub detí

V zmysle § 114 Z z. č. 245/2008 zabezpečuje pre deti, ktoré plnia školskú dochádzku v základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na ich prípravu, na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin. Školský klub detí sa člení na oddelenia spravidla podľa veku detí, pričom ich počet v oddelení je spravidla zhodný s počtom žiakov v príslušnej triede podľa (§ 29 ods.5) najviac však 25; počet detí v oddeleniach pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je rovnaký ako v triedach, v ktorých sa vzdelávajú.

3. ORGANIZÁCIA ČINNOSTÍ V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ

Školský klub detí je výchovno- vzdelávacie zariadenie, ktorého činnosť je zameraná na uspokojovanie záujmov detí v čase mimo vyučovania (Vyhláška Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky č. 28/1995 Z.z. o školských kluboch detí).

Školský klub detí zabezpečuje pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, rôznorodú, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin (www.portal.gov.sk). Táto charakteristika jasne a stručne zahrňuje tému tejto kapitoly.

Školský klub detí ako organizácia musí spĺňať množstvo rozličných kritérií, ktoré mu boli určené tak, aby dokázal vytvoriť pre deti vhodné, zdraviu neškodlivé prostredie. V mnohých rodinách zohráva pri rozhodovaní, či do školského klubu detí umiestnia svoje deti dôležitú úlohu aj finančná stránka. Školský klub nie je financovaný štátom.

3.1 Postavenie školského klubu detí

Ešte v nedávnej minulosti boli školské kluby detí známe jedine ako školské družiny. Bolo to miesto, kam sa deti „presunuli“ po skončení povinného vyučovania a kde trávili zvyšok dňa až do odchodu domov. V klube sa mali možnosť pripravovať na ďalší deň a aj pomocou rozličných hier sa uvoľniť a odreagovať z nárokov, ktoré na ne kládlo vyučovanie. Dnes sa používa všeobecne pojem školský klub detí.

Školské kluby detí majú za úlohu pracovať s deťmi a pozitívne na ne pôsobiť. Musia poskytovať výchovu a taktiež vzdelávanie deťom, ktoré ešte vykonávajú povinnú školskú dochádzku.

Mnoho vyspelých krajín si uvedomuje nevyhnutnosť správnym spôsobom regulovať smerovanie voľnočasových aktivít svojich detí a potrebu ich kvalitne zamestnať. V takýchto krajinách sú školské kluby a ich navštevovanie úplnou samozrejmosťou. Inde, v menej vyspelých krajinách, je stále badateľný rešpekt, ktorý pravdepodobne súvisí s nedostatkom informácií o tom, aké výhody kluby ponúkajú.

V školských kluboch sú zamestnaní vychovávateľa, ktorí musia byť dostatočne kvalifikovaní. Je potrebné uvedomiť si rozdiel medzi učiteľom a vychovávateľom v školskom klube detí. Učitelia pracujú s deťmi v časových intervaloch rozvrhnutých na základe psychohygienických požiadaviek. Majú presne určené učebné osnovy, podľa ktorých sa môžu systematicky pripravovať na vyučovacie hodiny a disponujú množstvom učebných pomôcok. Je tu ešte jeden, základný rozdiel medzi učiteľom a vychovávateľom – učiteľ má možnosť číselne (v prvej triede základnej školy aj inak) ohodnotiť prácu a vedomosti svojich zverencov. Vychovávateľa nepracujú so žiakmi v povinných intervaloch s dodržiavaním prestávok ale sústavne a nepretržite môžu situácii prispôbovať program a začleňovanie jednotlivých zložiek výchovného procesu v školskom klube. Tak ako učitelia v škole, aj vychovávateľa v školskom klube detí absolvujú prípravu, kedy určia, aké aktivity v daný deň budú s deťmi absolvovať, aké materiály budú potrebovať a podobne. Vychovávateľa sú zodpovední za zverené deti počas ich prítomnosti v školskom klube detí. Takisto sú povinní dohliadať na činnosti, ktoré deti vykonávajú počas ich pobytu v klube.

Je dôležité, aby správne fungovala spolupráca medzi školou a školským klubom detí, vďaka čomu je možné dosiahnuť čo najlepšie výsledky nielen po vedomostnej stránke, ale aj po stránke duševného rozvoja dieťaťa.

3.2 Význam školského klubu detí

Význam školského klubu detí v spoločenskom merítku znamená toľko, že školský klub detí vytvára permanentnú ponuku deťom, ktoré v ňom môžu tráviť voľný čas. Zariadenie vytvára silné sociálne zázemie pre všetky deti a to bez rozdielu, pričom sa snaží čo najviac sa prispôbiť potrebám detí a taktiež ich želaniam, ako aj potrebám a želaniam ich rodičov.

Funkčnosť a využívanie školských klubov detí je jedným z kvalitných a potrebných preventívnych prvkov v boji proti vývoju sociálno-patologických javov v správaní sa maloletých detí. To znamená, že vďaka možnosti umiestňovať deti do takýchto zariadení, kde sú pod dohľadom a vedením zodpovedných osôb je menšia pravdepodobnosť, že sa u nich vyskytnú rôzne poruchy správania, či výchovné anomálie.

3.3. Podmienky školského klubu detí

Školský klub detí zabezpečuje pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin.

Preto, aby boli zabezpečené bezkonfliktné vzťahy a aby bol dosiahnutý plynulý výchovno-vzdelávací proces, bol vytvorený školský poriadok platný v školskom klube detí.

Zdroj (www.skolskyportal.sk) uvádza, že: „*Školský poriadok vypracuje a vydá riaditeľ školy alebo školského klubu detí na základe ustanovenia § 153 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov po prerokovaní s orgánmi školskej samosprávy a v pedagogickej rade.*“

Školský poriadok školského klubu detí by mal byť rámcový, aby ho nebolo potrebné každý rok prepracovávať, mal by byť stručný, zrozumiteľný aj nepedagogickej verejnosti – rodičom a žiakom. Školský poriadok školského klubu detí vychádza z miestnych podmienok, reaguje na prevádzku školy, záujmovú činnosť organizovanú školou alebo inými subjektmi, na dopravnú dostupnosť školského klubu detí, dopravné spojenie detí a pod. (www.zilina.sk).

V jednotlivých odsekoch školského poriadku sú upravené:

- práva a povinnosti detí prijatých do školského klubu detí,
- pravidlá vzájomných vzťahov v školskom klube detí,
- pravidlá vzťahov s pedagogickými zamestnancami školy a školského zariadenia, konkrétne podmienky prevádzky a vnútorného režimu,
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí a žiakov, podmienky nakladania s verejným majetkom školy, školského zariadenia,
- práva a povinnosti zákonných zástupcov detí,
- ďalšie oblasti podľa potreby školského klubu detí (www.skolskyportal.sk).

Žiadne z pravidiel dokumentu Školský poriadok školského klubu detí nesmie byť v rozpore so všeobecne platnými právnymi normami.

Dodržiavanie školského poriadku je nutnosťou, vzhľadom na bezpečnosť detí. V prípade hrubého porušovania školského poriadku a predpisov by mala byť ukončená

možnosť dochádzky do školského klubu detí. Aby však toto mohlo byť dosiahnuté, je potrebné vopred mať premyslené spracovanie práv a povinností žiakov, ako aj zamestnancov a zákonných zástupcov detí. Ďalším bodom, ktorému je potrebné venovať náležitú pozornosť je aj úprava samotnej dochádzky a jej ukončenia zapracovaná do pravidiel.

3.4 Činnosti školského klubu detí

Medzi takéto činnosti, ktoré školské kluby detí ponúkajú podľa literatúry (Sabol, J. –Kolčaková, M., 2000-2004) patria :

- **odpočinkové činnosti** majú podľa v týždennej skladbe výchovno-vzdelávacej činnosti školského klubu detí nezastupiteľnú úlohu. Vyučovací proces vyvoláva v deťoch psychickú a taktiež fyzickú únavu. Táto sa najvýraznejšie prejavuje u detí navštevujúcich prvý a druhý ročník I. stupňa základnej školy. Odpočinková činnosť je v zásade veľmi jednoduchá, pokojná, pohybovo aj duševne nenáročná činnosť, ktorá je obvykle zaradovaná do času tesne po príchode detí do školského klubu detí a neskôr po obede. Podľa situácie jej trvanie býva v rozpätí od tridsať do šesťdesiat minút
- **rekreačné činnosti** bývajú často nesprávne zamieňané s činnosťami odpočinkovými. Toto je nesprávne, hoci tak ako odpočinkové, aj rekreačné činnosti zohrávajú dôležitú rolu v skladbe činností školského klubu detí. Rekreačná činnosť veľmi úzko súvisí s telovýchovnou, či športovou aktivitou a napomáha deťom odreagovať sa a odstrániť únavu z vyučovania, čím napomáha vyvážiť jednostranné zaťaženie detského organizmu. Vždy, keď je to možné, sú rekreačné činnosti organizované vo vonkajšom prostredí, alebo, v prípade ak to počasie nedovoľuje, mali by mať deti k dispozícii dostatočne veľký a vhodný priestor, ako napríklad telocvičňu. Voľba konkrétneho programu počas rekreačnej zložky programu závisí aj od rozvrhu, ktorý deti v ten deň absolvovali (a teda, či sa zúčastnili telesnej výchovy a podobne)
- **záujmové činnosti** a športové činnosti sa zameriavajú na rozličné prvky z atletiky, športových hier, hier v prírode a iných aktivít, ktoré sú zamerané na formovanie zdravého telesného rozvoja detí vzhľadom na ich psychomotorické schopnosti a možnosti a taktiež na úroveň ich vývoja. Takéto činnosti napomáhajú upevňovať

vôľové vlastnosti, odstraňovať psychickú únavu a nakoniec zlepšovať fyzickú kondíciu detí. Tieto aktivity napomáhajú pedagogickým pracovníkom nadviazať lepší kontakt so žiakmi a umožňujú im lepšie spoznať ich osobnosti.

Záujmové činnosti sú veľmi dôležitou súčasťou programu detí mimo vyučovacieho plánu a plnia nezastupiteľnú úlohu pri tvorbe hodnotovej orientácie jedincov. Ich cieľom je uspokojovanie špecifických potrieb a rozvíjanie rozličných záujmov žiakov, kedy je úlohou vychovávateľa, aby včas a správne podchytil záujem daného dieťaťa a metodicky sa ho snažil ďalej rozvíjať

- **spoločensko-prospešné činnosti** sú aktivity, pre ktoré platí základné pravidlo, a to je pravidlo dobrovoľnosti. Takéto činnosti pomáhajú žiakov smerovať k tomu, aby dobrovoľne vykonávali prospešné práce pre svoje okolie. Tento druh činností napomáha k tomu, aby bol kladne ovplyvňovaný vývin ich charakterových vlastností
- **sebaobslužné výchovno-vzdelávacie činnosti** majú v porovnaní s ostatnými činnosťami charakter ako povinnosti. Vedú žiakov k tomu, aby boli schopní samostatnosti. Nejedná sa však o samostatnosť úplnú, ale o základnú schopnosť postarať sa o svoju osobu a osvojiť si zvyky slušného správania sa, či hygienickým návykom. Taktiež sú vďaka takýmto aktivitám vedení k osvojovaniu si vzťahu k starostlivosti o poriadok a podobne.
- **príprava na vyučovanie** je nenahraditeľným prvkom v procese aktivít v školskom klube detí. Táto činnosť patrí do skupiny povinných a má za úlohu pripravovať deti za pomoci pedagóga na vyučovanie na ďalší deň. Sem patria všetky činnosti ľudovo nazývané školskými povinnosťami. Jedná sa teda v prvom rade o písanie si domácich úloh, získavanie rozličných vedomostí, ktoré dieťa bude môcť využiť pri ďalšom vzdelávaní.

Z textu vyplýva, že takéto vyučovanie by malo prebiehať odlišne od klasického vyučovania, ktorého sa žiak zúčastní v škole. Malo by obsahovať väčšie množstvo motivačných prvkov, forma výkladu by mala byť pre dieťa čo najzaujímavejšia.

4 VÝSKUM, KTORÝ ZACHYTÁVA NÁZORY RODIČOV A ICH VNÍMANIE PRÁCE ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ

V nasledujúcej kapitole som sa zaoberala skúmaním názorov rodičov o tom, ako sa u nich vyvíja prípadne mení predstava o práci školského klubu detí. Svoju pozornosť zameriavam na rodičovo vnímanie dieťaťa v podmienkach školského klubu detí.

4.1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ K VÝSKUMU

V teoretickej časti mojej diplomovej práce som sa v prvom rade zamerala na rodinu a jej vplyv na výchovu dieťaťa. Rodina sa považuje za základnú bunku spoločnosti, do ktorej sa dieťa narodí a ktorá mu vstupuje základné návyky a hodnoty, no tiež vytvára podmienky pre jeho ďalšiu existenciu. Výchovné pôsobenie rodiny môže byť rôzne, čo sa odzrkadľuje na ďalšom včlenení dieťaťa do kolektívu a tiež na aktivitách, ktoré medzi vrstovníkmi (rovesníkmi) prejaví záujem.

V ďalšej časti práce teoreticky pojednáva o tom, čo sa považuje za voľný čas a akými rôznymi spôsobmi ho môžu školopovinné deti tráviť. Vysvetľuje význam správneho trávenia voľného času práve v školských zariadeniach, ako aj práve v školskom klube detí.

Organizácia činností v školskom klube detí vysvetľuje súčasné postavenie tohto školského zariadenia v našej spoločnosti, jeho význam a činnosti, ktorými vyplňajú voľný čas deti po ukončení vyučovania až do doby odchodu domov.

4.2 VYMEDZENIE VÝSKUMNÉHO PROBLÉMU

Na základe uvedeného a z mojich doterajších poznatkov som sa rozhodla v rámci tejto problematiky zamerať svoj výskum na konkrétny problém: **Aký subjektívny význam pripisujú rodičia detí mladšieho školského veku školskému klubu detí z hľadiska trávenia voľného času v tomto školskom zariadení?**

V rámci výskumu venujeme pozornosť predovšetkým týmto oblastiam:

- miere informovanosti rodičov o školskom zariadení – školský klub detí;
- význame školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času dieťaťa;

- význame školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času rodiča;
- subjektívnym názorom rodičov na pozitíva a negatíva školského klubu detí;
- subjektívnym názorom detí na pozitíva a negatíva školského klubu detí z pohľadu rodičov;
- rodičom a ich názorom na obohatenie činnosti v podmienkach školského klubu detí.

4.3 CIEĽ VÝSKUMU

Na základe štúdia odbornej literatúry som zistila, že problematike dieťaťa v školskom klube detí je venovaná dostatočná pozornosť, ale rodičovi a jeho vnímaniu práce školského klubu detí, sa venuje pozornosť len okrajovo.

Preto som sa na základe výskumného problému rozhodla vytýčiť si nasledovný cieľ: **Zistiť, ako vnímajú, resp. aké majú názory rodičia žiakov 1. stupňa ZŠ na činnosť školského klubu detí. Zachytiť ich názorové rozdiely na prácu školského klubu detí.** Na základe získaných výsledkov a poznatkov chcem poukázať aj na možnosti, ako môže rodič obohatiť činnosť v podmienkach školského klubu detí.

4.4 OTÁZKY VÝSKUMU

Vo svojom výskume chcem dostať odpovede na otázky, ktoré priamo vyplývajú zo stanovených oblastí výskumného problému. Odpovede na tieto otázky získam analyzovaním výskumných dát, pričom použijem metódu kvalitatívneho výskumu interview.

Vo svojom výskume som si stanovila tieto výskumné otázky:

- Aké majú predstavy rodičia o školskom zariadení - školskom klube detí?
- Čo znamená pre rodiča školský klub detí z hľadiska voľného času dieťaťa?
- Čo znamená pre rodiča školský klub detí z hľadiska voľného času rodiča?
- Aké pozitíva a aké negatíva možno pripisovať z vášho pohľadu školskému klubu detí?
- Aké pozitíva a negatíva pripisuje vaše dieťa školskému klubu detí?
- S akými návrhmi by prišli rodičia o obohatenie činnosti v podmienkach školského klubu detí?

Aby sa mi podarilo získať odpovede na tieto otázky, zvolila som si kvalitatívnu metodológiu, v ktorej som na získanie dát použila metódu pološtruktúrovaného interview s participantami.

4.5 METÓDA VÝSKUMU

Na preniknutie hlbšie do výskumného problému, respektíve do skúmanej problematiky, som sa rozhodla pre **kvalitatívny výskum**, ktorého hlavnou metódou bude **pološtruktúrované interview**.

Výskumník má v kvalitatívnom výskume za úlohu predovšetkým odhaliť, ako ľudia interpretujú svet. Zaujímavý je názor etnografa C. Geertza (In Gavora, P., 2006, s. 18), ktorý prirovnáva činnosť výskumníka k čítaniu veľmi komplikovaného textu, keďže pri čítaní je potrebné preniknúť do významov, ktoré autor do textu zakomponoval. Aby výskumník dosiahol svoj cieľ, musí odhaliť, ako ľudia chápu svoj svet. Dôležité je odsunúť svoj pohľad, svoje predstavy, preferencie a hodnoty, nesmie ich vnútiť skúmaným osobám alebo ovplyvniť nimi výskumné údaje, ktoré získal.

Základný rozdiel medzi kvalitatívnym a kvantitatívnym výskumom je, ako uvádza P. Gavora (2006, s. 18) v tom, že kvalitatívny výskum obyčajne nepotvrďuje (alebo nevyvracia) to, čo je už známe, o čom už existuje teória, ale najčastejšie vytvára nové teórie alebo kladie nové otázky, objavuje nové pohľady, mení doterajšie pohľady na rôzne javy. Cieľom kvantitatívneho výskumu je teda verifikácia (falzifikácia) existujúcej teórie, cieľom kvalitatívneho výskumu je tvorba novej teórie. V kvalitatívnom výskume sú postupy v rámci zvolenej výskumnej metódy voľnejšie ako pri kvantitatívnom výskume, ale aj tu je potrebné dodržiavať určité zásady.

Kvalitatívny výskum využíva tieto výskumné metódy:

- pozorovanie
- interview
- obsahovú analýzu produktov (denníkov, osobných záznamov a podobne).

Výskumná metóda slúži na zber empirických údajov a každá predstavuje súbor viac-menej ustálených postupov.

Pre moju prácu som volila výskumnú metódu **interview**. V rámci kvalitatívneho výskumu pri štúdiu odbornej literatúry, sa mi z ponúkaných výskumných metód zdala najvhodnejšou na získanie potrebných informácií k riešeniu vymedzeného výskumného problému.

P. Gavora (2006, s. 87 – 88) definuje interview ako špeciálne vedený rozhovor so skúmanou osobou alebo osobami. Nakoľko sa vyznačuje priamym kontaktom obidvoch aktérov, ide o komunikáciu tvárou v tvár. Nejde len o striedanie otázok a odpovedí zameraných na získanie informácií, ale zároveň o sociálny vzťah dvoch, respektíve viacerých ľudí v konkrétnom čase a prostredí. Cieľom interview je prostredníctvom správne zvolených otázok zistiť fakty, názory, presvedčenia a postoje ľudí k vymedzenému výskumnému problému.

Zaujímavý je aj názor M. Skutíla (2011), ktorý opisuje interview ako proces vyznačujúci sa značnou interakciou medzi pýtajúcim sa a odpovedajúcim. Uvádzaný autor ako hlavné výhody interview udáva:

- priamy kontakt výskumníka so skúmanou osobou, sledovanie neverbálnej reakcie participanta,
- voľnosť pri kladení otázok,
- je možné získať osobné alebo dôverné informácie od participantov.

Ďalej uvádza tieto základné nevýhody metódy interview:

- časová náročnosť,
- komplikované zaznamenávanie odpovedí,
- menší súbor participantov,
- väčšia náročnosť pri vyhodnocovaní,
- možnosť ovplyvnenia rozhovoru osobným zaujatím výskumníka.

Z hľadiska stupňa štruktúrovanosti rozlišujeme interview:

- a) štruktúrované,
- b) pološtruktúrované a
- c) neštruktúrované (Gavora, P., 2006, 88 - 89).

Predmetom výskumu mojej práce bola analýza výpovedí rodičov, pričom výskumné dáta som získala už spomínanou metódou **pološtruktúrovaného interview**, ktoré ako uvádza P. Gavora (2006), tvorí akýsi medzistupeň medzi voľným (neštruktúrovaným) interview a úplne zviazaným (štruktúrovaným). Výskumník má pripravený obsahový rámec, okruhy dotazovania, ale otázky môže flexibilne meniť, prispôbovať tomu, ako sa odvíja rozhovor. To znamená, že má možnosť pripájať nové otázky a nehodiace sa vynechať.

V kvalitatívnom výskume v rámci zvolenej výskumnej metódy je potrebné dodržiavať nasledovné *zásady vedenia interview*:

- skúmaná osoba sa stáva partnerom výskumníka,
- výskumník by mal byť sprievodcom rozprávajúcej osoby, nie vypočúvateľ, mal by viac počúvať ako hovoriť,
- výskumník by nemal hodnotiť odpovede skúmanej osoby.

Interview je postavené na otázkach alebo výzvach, ktoré majú vyvolať rozprávanie. Okrem už spomínaných zásad vedenia interview je potrebné dodržiavať aj *všeobecné zásady kladenia otázok*. Tie vymenúva P. Gavora (2006, s. 92 – 93) s odvolaním sa na iných autorov deMarraisa (2004), Berga (1995), Pattona (1990) takto:

- používať krátke otázky,
- nepoužívať viacnásobné otázky,
- používať jazyk, výrazy tak, aby nám participant rozumel,
- používať konkrétne a otvorené otázky, ktoré vedú k bohatším odpovediam,
- nepoužívať otázky, ktoré naznačujú názory, teórie alebo predpoklady,
- rovnako nepoužívať sugestívne otázky, ktoré vnucujú alebo naznačujú želané odpovede,
- dopriať odpovedajúcim čas na uvažovanie.

Nemôže zabúdať ani na **aktívne počúvanie**, ktoré je dôležitou zložkou každého interview.

Interview som uskutočnila s niekoľkými ľuďmi súčasne, teda išlo o **skupinové interview**.

V skupinovom interview nejde o interview s jednotlivcami, ale s niekoľkými ľuďmi súčasne. Predstavuje efektívny nástroj na získavanie informácií – za ten istý čas možno získať obyčajne viacej informácií. Nejde však len o množstvo informácií, nakoľko medzi členmi skupiny existuje interakcia, získavajú sa bohatšie a názorovo pestrejšie odpovede. Skupinové interview sa uskutočňuje obyčajne so 4-6 člennými skupinami (Gavora, P., 2006, s. 97 – 98).

Interview s ohniskovou skupinou, ako uvádza P. Gavora (2006) je typ skupinového interview. Jeho anglický názov *focus group interview* – tzn. interview s ohniskovou skupinou alebo tematicky zamerané skupinové interview. Rozsah skupiny sa pohybuje od 5 do 12 ľudí, väčšie skupiny sa ťažšie manažujú, menšie skupiny neprodukujú širší repertoár názorov, čo je cieľom tohto interview. Zámerom je viesť rozhovor na konkrétnu tému. Moderátor má pripravených 4-5 otázok, ktoré sú obyčajne otvorené. Výber členov skupiny je zámerný, volia sa takí ľudia, ktorí majú spoločnú skúsenosť s daným problémom.

Rozhovor sa môže zaznamenáva vo forme hlasového záznamu alebo videozáznamu. Pre moju prácu som si zvolila hlasovú nahrávku, ktorá bola

zaznamenávaná na diktafón. Interview som následne prepísala do transkriptov (protokolu). Potom nasledovala ďalšia etapa, ktorou bola *analýza údajov a tvorba teórie*. Analýza údajov a tvorba teórie predpokladá mať uskutočnených ešte niekoľko ďalších menších krokov:

1. *krok*: usporiadanie záznamov a ich vhodná organizácia,

Ako uvádza P. Gavora (2006, s. 129) „*vhodná organizácia je predpokladom ľahkej orientácie v údajoch a ľahká orientácia je predpokladom ich pružného spracovania.*“

2. *krok*: čítanie záznamov na základe preštudovanej literatúry,

Tento krok predstavuje dokonalé spoznanie záznamov. Je potrebné čítať slovo za slovom a riadok za riadkom. Čítanie musí byť opakované, rekurzívne, pretože iba jedno čítanie záznamov nikdy nestačí nato, aby výskumník dostatočne hlboko prenikol do získaných údajov.

3. *krok*: identifikácia významových kategórií,

Jedná sa o kategórie, ktoré sú akoby zašifrované v texte a tie potom tvoria základ teórie. Ide o úseky textu, segmenty, s rôznou dĺžkou. Aby sa mi lepšie orientovalo v systéme jednotlivých vynárajúcich sa kategórií, najskôr som si zvolila ich názvy.

4. *krok*: zostavenie zoznamu významových kategórií v určitej logickej hierarchii,

5. *krok*: hľadanie vzájomných vzťahov medzi nimi.

Získané údaje som potom vyhodnocovala **konštantnou komparáciou**, ktorá tvorí základ **zakotvenej teórie**.

Konštantná teória je postup, ktorý buduje teóriu induktívnym spôsobom z údajov (Gavora, P., 2006).

Základné kroky, podľa P. Gavoru (2006, s. 56 – 57), pri konštantnej komparácii:

1. zozbieranie údajov o prípadoch vyhovujúcich cieľu výskumu (teoretický výber),

2. analýza týchto prípadov, udalostí, situácií a hľadanie medzi nimi opakujúce sa motívy, témy. Sústreďenie sa na ne a vytvorenie solídnej teórie,

3. hľadanie podobných prípadov a overenie si nových zistení (potvrdenie alebo vyvrátenie teórie),

4. modifikovanie teórie alebo potvrdenie teórie.

Z uvedeného vyplýva, že proces konštantnej komparácie znamená neustále porovnávanie údajov s údajmi, údaje s teoretickými kategóriami a kategórie medzi sebou. Komparácia umožňuje údaje zhľukovať v rámci nadriadenej kategórie, alebo naopak medzi nimi uskutočňovať kategoriálne rozlíšenie.

Autori Strauss, A a Corbinová, J. (1999, s. 14) uvádzajú, že „*zakotvená teória je induktívne odvodená zo skúmania javu, ktorý reprezentuje. To znamená, že je odhalená, vytvorená a zatiaľ overená systematickým zhromažďovaním údajov o skúmanom jave a analýzou týchto údajov.*“

4.6. VÝSKUMNÝ SÚBOR

Celkový výskumný súbor tvorili dve skupiny po päť participantov. Títo participanti boli rodičia žiakov, ktorí majú dieťa v školskom klube detí.

Opis účastníkov výskumného súboru

Výskumný súbor je charakterizovaný týmito znakmi:

- participanti pochádzajúci z mesta Nitra
- participanti – rodičia detí – matky, otcovia
- vek participantov od 28 – 40 rokov

Interview bolo realizované výskumnou metódou pološtruktúrovaného interview. Všetci účastníci výskumného súboru boli rodičia, ktorých deti navštevujú základnú školu na Škultétyho ulici v Nitre, a tým aj školský klub detí.

Kritériá výberu participantov výskumu

Výber participantov pre môj výskum bol **zámerný**, teda podriadený cieľu výskumu. Základnou podmienkou bolo, aby to boli rodičia, ktorých dieťa aktuálne navštevuje v tomto školskom roku 2011/2012 školský klub detí. Môžem povedať, že z hľadiska skúseností participantov bol môj výber *homogénny*. Všetci zúčastnení majú dieťa, ktoré navštevuje školský klub detí, ale z hľadiska veku, profesie, názorovej vyhranosti bol môj výber *heterogénny*. Menovanú základnú školu som si vybrala rovnako zámerne, nakoľko som ju navštevovala aj ja a súčasne ju navštevuje aj moja sestra, čiže mi je dôverne známe prostredie.

Na základe členenia hlavných typov výberu participantov, ktoré uvádza P. Gavora (2006, s. 65) som uplatnila **kombinovaný typ výberu**, ktorý spočíva v kombinácii viacerých typov. Konkrétne môj výber je kombináciou *homogénneho výberu* a *teoretického výberu*. P. Gavora (2006) pod homogénnosťou definuje taký výber participantov, ktorí majú rovnakú osobnú alebo profesijnú skúsenosť. Konkrétne v mojom prípade ide o osobnú skúsenosť rodičov s dieťaťom v školskom klube detí. A teoretický

výber znamená, výber osôb z hľadiska vytvárajúcej sa teórie. Skúmané osoby majú vlastnosti, ktoré pomôžu naplniť významové kategórie vznikajúce pri analýze údajov.

4.7 PRIEBEH VÝSKUMU A SPRACOVANIE VÝSKUMNÝCH DÁT

Úvodná príprava

Prvou úlohou v príprave na interview bolo zvolenie participantov. Ako prvých som oslovila rodičov, ktorých osobne poznám a viem, že ich dieťa v popoludňajších hodinách navštevuje školský klub detí. Tí mi potom poskytli kontakty na ďalšie skúmané osoby. Samotným účastníkom a kritériám ich výberu som sa venovala v predchádzajúcej časti.

Interview som si naplánovala uskutočniť na základnej škole v Nitre, ktorú navštevujú deti všetkých skúmaných participantov. Vedenie školy mi vyšlo v ústrety a poskytlo mi v poobedňajších hodinách, v dvoch vopred stanovených termínoch, priestory jednej z tried. V rámci úvodnej prípravy bolo najväčším problémom nájsť vhodný termín, ktorý by vyhovoval všetkým zúčastneným.

Organizácia prostredia

Obidve stretnutia sa realizovali v rovnakom prostredí, v triede základnej školy, ktorú deti vybraných participantov navštevujú. Miesto na sedenie som pripravila pre rodičov tak, aby každý na každého dobre videl. Zároveň som im poskytla aj malé občerstvenie v podobe minerálnej vody a dezertu. Tiež som dbala aj nato, aby miestnosť bola vyvetraná.

Otvorenie

V úvode stretnutia som sa predstavila a ešte raz zopakovala všetkým dôvod nášho stretnutia a tiež spôsob, akým sa interview uskutoční. Zároveň som im poďakovala za snahu a ochotu, že prišli a dokázali si nájsť čas. Následne sa navzájom predstavili všetci zúčastnení. Výhodou bolo, že sa väčšina vzájomne poznala, aj keď nie každý s každým. Požiadala som rodičov, aby odpovedali nahlas a zrozumiteľne, pretože budem musieť ich výroky prepísať do textovej podoby. Uistila som ich, že nepoužijem vo svojej práci ich mená, len iniciálky krstných mien. Úvodným neformálnym rozhovorom som sa snažila o vytvorenie priateľskej a uvoľnenej atmosféry. Tento však nebol zaznamenaný.

Proces interview

Nakoľko išlo o spoluprácu s dospelými osobami, tak interview prebehlo bez vážnejších problémov. Rodičia sa snažili odpovedať vo vetách, jednoslovné odpovede sa vyskytovali v menšej miere. Čo sa týka otázok, tie som mala vopred pripravené, ale niektoré som v priebehu interview upravila alebo bližšie vysvetlila. Snažila som sa o dodržiavanie všeobecných zásad kladenia otázok.

Záver

Dňa 11.11.2011 sa uskutočnilo prvé interview. Druhé interview sa uskutočnilo 25.11.2011. Na záver som ešte raz zhrnula oblasti, o ktorých sme hovorili a spýtala som sa participantov, či chcú ešte niečo k daným oblastiam dodať. Nakoľko odpovedali nie, tak som im poďakovala za účasť.

Následne po skončení interview som vykonala v domácom prostredí doslovný prepis zvukových nahrávok do Protokolu. Pri prepise som sa inšpirovala pravidlami na prepis, ktoré uvádza P. Gavora (2006, s. 111). Protokol som zapisovala do stĺpcov, kde v prvom je uvedené číslovanie riadkov, pričom sa čísluje každý piaty riadok. V druhom stĺpci sú iniciálky mien jednotlivých participantov, vrátane mňa pri zadaní otázky. V treťom stĺpci je zaznamenaný verbálny prejav participanta. Javy váhania som označila „ééé“, pauzy dlhšie ako tri sekundy „...“, nezrozumiteľné úseky sa mi na nahrávke nevyskytli. Prepis rozhovoru participantov skupiny A uvádzam v prílohe.

4.8 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DÁT A ICH INTERPRETÁCIA

Zhotovené protokoly som využila na vyhodnotenie získaných dát. Hľadala som významovo podobné celky, kategórie, ku ktorým som potom priradila názvy – kódy. Každá významová kategória sa viazala obsahovo podobnému celku z prepisu. Tieto kategórie som potom navzájom porovnávala, analyzovala, zovšeobecňovala.

4.8.1 Predstavy rodičov o školskom klube detí

Tak ako v minulosti, aj v súčasnosti tvorí školský klub detí dôležitú súčasť výchovného procesu. Pre rodičov predstavuje školský klub detí významnú pomoc pri výchove dieťaťa.

Táto kategória sa javí zaujímavou práve tým, že väčšina participantov skupiny A sa zhoduje v charakteristike školského klubu detí, že je to školské zariadenie, pre výchovu detí mimo vyučovania, pod dozorom vychovávateľa.

„Trávenie času po skončení vyučovania pod dozorom oprávnenej osoby až do príchodu rodiča.“

„Školské zariadenie, v ktorom môžu deti stráviť čas pred alebo po vyučovaní za dozoru pedagóga.“

„Je to výchovno-vzdelávacie zariadenie pre deti, ktoré sa uskutočňuje po vyučovaní.“

„No....myslím, že je to zariadenie, kde deti trávia svoj voľný čas mimo vyučovania a keď sú ich rodičia v práci.“

I: 1, R: 2-9

Zaujímavé je aj tvrdenie rodiča (participanta skupiny B), ktorý uviedol nasledovné:

„Je to školské zariadenie pre mimovzdelávaciu činnosť detí najmä zamestnaných rodičov.“

I: 2, R: 5-6

Z uvedeného mi vyplýva, že činnosť školského klubu detí berú rodičia aj ako výpomoc, pretože nemajú kde „ponechať“ svoje deti. Toto mi nepriamo potvrdili viacerí rodičia (len sa pousmiali).

Rodičia sa jednoznačne zhodli v odpovedi na otázku: „Čo si predstavujete pod názvom školský klub detí?“, že ich deti v tomto zariadení trávia svoj voľný čas po vyučovaní, keď sú oni v práci a nemôžu sa im ešte venovať.

Ďalej sme prešli k otázke „Ako si predstavujete prácu školského klubu detí?“, nakoľko sme chceli získať predstavu ako rodičia vnímajú prácu školského klubu detí.

Je zaujímavé, že iba jeden participant skupiny B v tejto otázke uviedol, že je to zariadenie, kde sa realizuje aj oddychová činnosť. Ďalší participant z tej istej skupiny sa vyjadril, že žiaci si v rámci voľného času v školskom klube detí môžu robiť aj domáce úlohy.

„Hlavne, aby boli deti spokojné a mohli si oddýchnuť.“

I: 2, R: 16

„Rozvoj zručností, opakovanie a príprava domácich úloh.“

I: 1, R: 11

Z týchto odpovedí som usúdila, že rodičia sú veľmi radi, keď časť domácich úloh si deti vypracujú v školskom klube detí, nakoľko sa im nemusia v takej miere venovať doma s prípravou na vyučovanie.

Traja rodičia uviedli, že toto školské zariadenie by malo zabezpečiť odreagovanie detí od školských povinností a to najmä vo forme športových a záujmových aktivít. Ide o jedného participanta skupiny A a dvoch participantov skupiny B. Ďalší traja participanti (dvaja zo skupina A a jeden zo skupiny B) zdôraznili dôležitosť hier a tvorivosti v činnosti školského klubu detí.

„Voľné, aj zmysluplné hrové aktivity, odreagovanie dieťaťa, rôzne edukačné aktivity doplnujúce učivo hrou, zaujímavou formou.“

I: 1, R: 12-13

„Aktivity s deťmi.“

I: 1, R: 19

„Do tejto práce by som zaradila napríklad aj spoločné hry, tvorivú činnosť a športové aktivity.“

I: 2, R: 12-13

„Toto zariadenie by malo zabezpečiť výchovu detí, záujmové a športové aktivity a ich oddych po vyučovaní.“

I: 2, R: 15-15

„Mal by rozvíjať záujmy a záľuby detí, odreagovanie sa od bežných školských povinností a utužovať vzájomné vzťahy medzi spolužiakmi.“

I: 2, R: 17-18

Z týchto výpovedí rodičov vyplýva, že rodičia kladú dôraz najmä na rozvíjanie záujmov a záľub detí, aby sa odreagovali od bežných školských povinností. Tieto záujmové činnosti si rodičia predstavujú formou tvorivých aktivít. Okrem toho za veľmi dôležitý pokladajú aj pohyb detí pri športových činnostiach.

Pri týchto všetkých činnostiach sa veľmi dobre utužujú vzájomné vzťahy medzi spolužiakmi. Zároveň si rozvíjajú svoje záujmy a záľuby. Športové aktivity napomáhajú

k lepšej pohybovej činnosti dieťaťa, ktorá je podľa môjho názoru pre zdravie dieťaťa veľmi dôležitá.

4.8.2 Význam školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času dieťaťa

Pri otázke: „*Prečo sa dá považovať v školskom klube detí voľný čas dieťaťa za zmysluplne strávený voľný čas?*“ sa osobnosť a prístup vychovávateľky ukázal ako veľmi dôležitý faktor, ktorý ovplyvňuje činnosť dieťaťa v školskom klube detí. Záleží od nej, aké aktivity zorganizuje a či dokáže deti zaujať. Mala by vytvoriť takú atmosféru, aby sa deti cítili príjemne a uvoľnene.

„V prípade primeraných aktivít sa dieťa nenudí.“

I: 2, R: 21

Rodičia sú názoru, že školský klub detí by mal byť vedený skúseným odborníkom – vychovávateľkou, ktorá dokáže rozvíjať osobnosť dieťaťa. Čo dokazujú aj výroky participantov oboch skupín.

„Je pod dohľadom vychovávateľky, aby nemal možnosť stvárať zlé veci, nevhodne sa správať, poškodzovať a ničiť školský majetok.“

I: 1, R: 21-22

„Deti sú tam usmerňované osobou – vychovávateľkou, ktorá im venuje čas, pôsobí na nich výchovne prípadne vzdeláva ich.“

I: 1, R: 25-26

Malo by snáď byť vedené školenou osobou, ktorá dokáže rozvíjať osobnosť dieťaťa všestranne.“

I: 1, R: 27-28

„Preto, lebo je vychovávateľkou organizovaný a zahŕňa všetky činnosti pre výchovu a oddych detí vo voľnom čase.“

I: 2, R: 22-23

Tvrdenia rodičov sú opodstatnené, lebo mám skúsenosť, že v minulosti viedli školské kluby detí aj neodborníci napríklad učitelia všeobecno-vzdelávacích predmetov.

Nesporne aj písanie domácich úloh v školskom klube detí je pomoc pre rodiča, ktorý sa vracia domov neskoro z práce a čaká ho ešte veľa povinností v domácnosti.

Rodičia sa zhodli na názore, že zmysluplným trávením voľného času v školskom klube detí je aj príprava do školy formou písania domácich úloh. Vystihol to aj participant zo skupiny B, ktorý sa vyjadril nasledovne:

„Zmysluplne trávený voľný čas by mal byť vyplnený aj na prípravu do školy.“

I: 2, R: 24

V tejto kategórii sme sa venovali aj otázke: *„Aký význam má pre vaše dieťa to, že navštevuje školský klub detí?“*, kde nám rodičia odpovedali väčšinou pozitívne.

Veľmi dobre sa vyjadril participant skupiny A, ktorý povedal o význame školského klubu detí:

„Dieťa si tu hľadá nové kamarátstva, učí sa spoločensky žiť, vie riešiť problémy v skupine a vie sa prispôbiť.“

I: 1, R: 33-34

Piati z desiatich participantov (štyria zo skupiny A a jeden zo skupiny B) zasa uviedli, že veľký význam pre ich dieťa má získavanie kamarátov a utužovanie priateľských vzťahov. Vyjadrili to nasledovnými výrokmi:

„Hrá sa s kamarátmi.“

„Byť a hrať sa spolu so spolužiakmi.“

I: 1, R: 31-32

„Je spolu so spolužiakmi a rozvíja svoju osobnosť.“

„Trávi čas s priateľmi.“

I: 1, R: 35-36

„Má tam veľa kamarátov.“

I: 2, R: 32

Tieto odpovede jednoznačne naznačujú, že pre všetky deti participantov je veľmi dôležité priateľstvo so svojimi rovesníkmi v rámci kolektívu, kde sa deti učia aj spoločensky žiť a riešiť problémy v skupine. Učia sa aj navzájom prispôbovať, či tolerovať jeden druhého.

4.8.3 Význam školského klubu detí pre rodiča z hľadiska voľného času rodiča

V tejto kategórii na prvú otázku ma prekvapilo, že hlavným významom pre rodičov, ktorých dieťa navštevuje školský klub detí je dodržanie riadneho pracovného času a ich dieťa je zatiaľ pod dozorom vychovávateľa. Nasvedčujú tomu vyjadrenia šiestich respondentov z desiatich.

„Kvôli nášmu zamestnaniu.“

„Pedagogický dozor dieťaťa v čase mojich pracovných povinností, spokojnosť dieťaťa, zmysluplné využitie času.“

„Veľký, dieťa je pod dohľadom osoby v čase, keď je rodič ešte v práci, prípadne niečo vybavuje, rozvíja si schopnosť „prežiť – presadiť sa v skupine“, trávi voľný čas.“

„Môžem sa venovať práci.“

I: 1, R: 38-44

„Pre mňa ako rodiča návšteva školského klubu detí má veľký význam, lebo je o dieťa postarané aj počas mojej pracovnej doby, nad dieťaťom je dozor a zmysluplne trávi svoj voľný čas.“

„V čase keď som v práci sa má oň kto postarať.“

I: 2, R: 39-42

Dovoľujem si poukázať aj na tvrdenia ďalších dvoch participantov zo skupiny B, ktorí sa nepriamo vyjadrili k tejto kategórii.

„Pre mňa ako rodiča to má význam v tom, že po ukončení vyučovania je moje dieťa pod dozorom a môže tráviť voľný čas na krúžkoch, vypracuje si domáce úlohy.“

„Po skončení vyučovania je pod dozorom dospelšej osoby.“

I: 2, R: 36-38

Vynára sa tu hypotéza:

Ak rodič umiestni dieťa do školského klubu detí, tak potom očakáva usmerňovanie dieťaťa zodpovednou osobou – vychovávateľkou, ktorá sa mu bude v plnej miere venovať po stránke výchovnej aj vzdelávacej.

Zvyšní dvaja participanti sa súhlasne vyjadrili, že pre nich má význam, ak ich dieťa trávi voľný čas po vyučovaní rôznymi zmysluplnými aktivitami.

„Má organizovaný voľný čas.“

I: 1, R: 45

„Trávi tu čas po vyučovaní zmysluplne rôznymi aktivitami, získava si nových priateľov.“

I: 2, R: 43-44

Vzhľadom na veľa pracovných povinností rodičov mi z uvedených odpovedí vyplýva, že vo význame školského klubu detí prevláda u rodičov najmä potreba dozoru nad dieťaťom. Keďže nemajú starých rodičov ani dôveryhodných známych, ktorí by sa im o deti postarali.

Čo sa týka otázky druhej otázky z tejto kategórie: *„Čo z uvedeného považujete za prioritu?“* sa dvaja rodičia (jeden participant skupiny A, druhý participant skupiny B) opätovne vyjadrili, že jeho dieťa je pod dohľadom alebo dozorom vychovávateľa.

„Tak určite, že sa netúla, má teda organizovaný čas a že má dozor.“

I: 1, R: 51

„Ja za prioritu považujem, že dieťa je pod dohľadom, nemusím mať strach a starosť ako trávi čas po vyučovaní.“

I: 2, R: 51-52

Rodičia si cenia aj krúžkovú činnosť detí, ktorá rozvíja ich zručnosti a schopnosti, niektorí ich považujú aj za priority činnosti školského klubu detí. K prioritě školského klubu detí sa vyjadrili dvaja participanti nasledovne:

„Prioritou je pre mňa, že sa môžem spoľahnúť, že dieťa je v bezpečí, má zabezpečený program ako napríklad záujmové krúžky, rôzne aktivity.“

I: 2, R: 46-47

„Za prioritu považujem záujmovú činnosť dieťaťa, šport a rôzne iné aktivity.“

I: 2, R: 49

K tejto záujmovej činnosti sa vyjadril aj participant skupiny B v kategórii *„Význam školského klubu detí pre rodiča.“*

„Navštevuje rôzne krúžky, ktoré rozvíjajú jeho kreativitu a záľuby, ...“

I: 2, R: 33

Tu možno hovoriť o ďalšom predpoklade:

Ak je činnosť školského klubu detí dobre zorganizovaná, tak potom si dieťa v zariadení oddýchne a zároveň sa budú viac rozvíjať jeho schopnosti a zručnosti.

4.8.4 Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky pripisované rodičmi školskému klubu detí

Za pozitívne charakteristiky školského klubu detí rodičia považujú rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho kreativity, samostatnosti a tvorivosti. Tento názor zdieľajú traja participanti (všetci zo skupiny A).

„Rozvíja sa u neho tvorivosť, zručnosť, riešenie problémov v kolektíve.“

„Za pozitívne považujem rozvíjanie jeho osobnosti.“

„Rozvoj medziľudských vzťahov, rozvoj kreativity, samostatnosť.“

I: 1, R: 56-58

Ďalší zdôrazňujú rozvoj návykov a zručností, riešenie problémov v kolektíve (traja participanti skupiny B). Veľmi dobre postrehol jeden z rodičov tejto skupiny, že je veľmi dôležité pre dieťa naučiť sa tolerancii a dôvere k spolužiakom. Pre jedného rodiča, z tejto skupiny B, má pozitívny prínos aj aktívny pohyb dieťaťa pri športových činnostiach.

„Dieťa môže rozvíjať svoje schopnosti a záujmy, má aktívny pohyb pri športe, naučí sa žiť v kolektíve.“

„Návyky a zručnosti.“

„Učí sa rešpektovať rôzne autority, tiež určitému režimu, žiť a pracovať v kolektíve s rôznymi povahami – tolerancia, dôvera.“

I: 2, R: 57-61

Jeden participant skupiny A a dvaja participanti skupiny B sa zhodli v názore, že za pozitíva v navštevovaní školského klubu detí ich deťmi vidia práve trávenie voľného času s kamarátmi, spolužiakmi.

„Tak, na toto mám odpoveď. Možnosť navštevovať krúžky podľa záujmu dieťaťa a možnosť tráviť čas so spolužiakmi.“

I: 1, R: 54-55

„Naučí sa tráviť voľný čas medzi svojimi rovesníkmi, môže si vypracovať domáce úlohy, môže navštevovať krúžky.“

„Kamarátov, zaujímavé zážitky.“

I: 2, R: 54-56

Väčšina rodičov neuvádza žiadne negatíva (jeden participant skupiny A a štyria participanty skupiny B), čo je možno aj dôsledok toho, že rodičia málo komunikujú s deťmi o pobyte v školskom klube detí vzhľadom na nedostatok ich času. Dokonca jeden z rodičov uviedol, že dieťa ťažko dochádza z klubu je tam veľmi spokojné. Toto dieťa nemá súrodencov a pobyt v kolektíve je mu vzácny.

„Nemôžem povedať zatiaľ nič negatívne.“

I: 1, R: 60

„Zatiaľ som nepostrehla žiadne negatíva v školskom klube detí.“

„Nevidím žiadne.“

„Nenapadajú ma žiadne negatíva, možno to, že dieťa trávi väčšiu časť dňa v školskom areáli a nie so mnou. Ale to nie je chyba školského klubu detí.“

I: 2, R: 63-66

„Zatiaľ som nepostrehla negatíva, moje dieťa sa cíti v školskom klube detí veľmi spokojne, ťažko sa mu odtiaľ odchádza.“

I: 2, R: 68-69

Je možné, že participanty v tejto skupine (B) boli ovplyvnení vzájomnými odpoveďami. Nakoľko až štyria z piatich nevidia žiadne negatíva v činnosti školského klubu detí.

Inak zareagovali participanty skupiny A (až štyria z piatich) a jeden participant skupiny B, sťažovali sa najmä na zlozvyky a nadávky, ktoré deti pochytiť v školskom klube detí, kde jeden zo skupiny A uviedol, že dieťa môže byť terčom šikanovania a posmeškov zo strany spolužiakov. Z uvedeného vyplýva, že tento rodič má už so šikanou nejakú negatívnu skúsenosť. Ďalší už z uvedenej skupiny A sa sťažoval na nedostatočnú kontrolu oblečenia a obuvi detí pri vychádzkach a malom množstve výchovno-vzdelávacích a hrových aktivít. Negatívom je aj vysoká chorobnosť v kolektíve, čo uviedol jeden participant zo skupiny A.

„Tak mne sa nepáči práve nedostatočná kontrola detí pri obliekaní na pobyt vonku, v zime sú vonku bez otepľovačiek, čiapky a opakovane, málo hravých aktivít a edukačných aktivít zo strany vychovávateľky.“

„To, že dieťa sa naučí aj rôznym zlozvykom ako napríklad používať nadávky a iné nevhodné zlozvyky. Tiež môže byť terčom šikanovania, posmeškov, tlaku zo strany spolužiakov.“

„Tak je to napojenie športových aktivít v jeden deň za sebou napríklad telesná výchova a potom ešte športové krúžky v školskom klube detí.“

„Veľký kolektív a z toho potom vyplýva vysoká chorobnosť a rôzne zlozvyky.“

I: 1, R: 61-69

„Dieťa si prináša rôzne zlozvyky.“

I: 2, R: 67

Celkovo však môžem zhrnúť, ako to dokazuje nasledujúca schéma, že na základe výrokov participantov skupiny A aj B, prevládajú pozitívne faktory, ktoré pripisuje rodič školskému klubu detí. Rodič sa snaží vnímať prácu v školskom klube detí z pozitívnej stránky.

Schéma 1

**Pozitívne a negatívne faktory, ktoré pripisuje rodič školskému klubu detí
(participanti skupiny A aj B)**

vyplnenie voľného času

plnenie záujmov dieťaťa

rozvoj osobnosti dieťaťa

rozvoj tvorivosti

rozvoj návykov a zručností

rozvoj samostatnosti

práca v kolektíve

získanie nových kamarátov

tolerancia a dôvera k spolužiakom

aktívny pohyb pri športe

nevhodné zlozvyky

nadávky a posmešky

šikanovanie

vyššia chorobnosť v kolektíve

ľahostajný prístup vychovávateľa

nízky počet edukačných
a herných aktivít

4.8.5 Pozitíva a negatíva školského klubu detí pripisované deťmi z pohľadu rodičov

Medzi pozitívne faktory, pripisované rodičmi z pohľadu ich detí, patrí v plnej miere získavanie priateľov (zhodne uviedli všetci participanti z oboch skupín). Tento názor zdieľajú traja participanti (všetci zo skupiny A). Dvaja participanti skupiny A a dvaja zo skupiny B uviedli za pozitívum najmä hry a pobyt v prírode.

„Možnosť hry so spolužiakmi, pobyt vonku a hru vonku.“

„Že má okolo seba veľa detí, s ktorými sa môže hrať.“

I: 1, R: 72-73

„Kamarátov, hry a dobrú pani vychovávateľku.“

„To, že je s kamarátmi, môže si zašportovať, pohrať sa.“

I: 2, 73-74

Len jeden z rodičov (participant skupiny B) uviedol, že jeho dieťa sa teší aj obľúbenému krúžku.

„Že môže navštevovať obľúbené krúžky ako sú šach, basketbal a nadviazať priateľstvá s deťmi aj z iných tried.“

I: 2, R: 71

Polovica rodičov (traja participanti skupiny A a dvaja participanti skupiny B) na otázku: „Čo vníma ich dieťa ako negatívum v školskom klube detí?“ uviedla, že je to písanie domácich úloh a príprava do školy.

„Málo hračiek, opätovné preberanie učiva a písanie úloh formou vyučovacej hodiny, pretože musia sedieť ticho v laviciach.“

I: 1, R: 78-79

„...že musí písať úlohy a pripravovať sa na vyučovanie.“

„Robenie domácich úloh.“

I: 1, R: 82-83

„Jednoznačne sú to domáce úlohy.“

„Je to príprava do školy.“

I: 2, R: 80-81

Druhá polovica participantov (dvaja zo skupiny A a traja zo skupiny B) sa vyjadrila, že ako ich dieťa vníma v práci školského klubu detí nasledovné negatíva: málo hračiek, direktívny prístup vychovávateľky a málo pochvál.

„Skôr direktívny prístup vychovávateľky v školskom klube, chýba kamarátskejší prístup, odmeňovanie a pochvala, nie iba zákazy a príkazy.“

I: 2, R: 82-83

Musíme však uviesť aj výrok rodiča, ktorý uviedol, že jeho dieťa nemá rado, keď sa deti spájajú zo všetkých tried.

„Ako negatívum vníma zberný školský klub detí, kde sa spájajú deti zo všetkých tried. Každý si robí čo chce, nikto sa im nevenuje.“

I: 1, R: 80-81

Postrehla som, že deti nemajú radi direktívne správanie vychovávateľky, teda len zákazy a príkazy. Sú radšej, keď má vychovávateľka priateľský prístup k deťom.

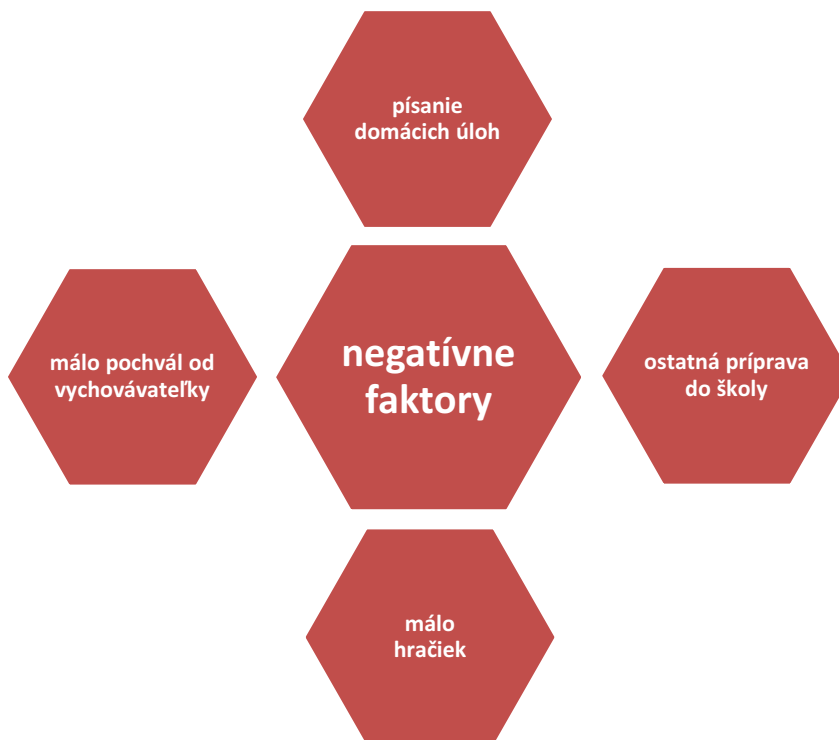
Schéma 2

Pozitívne faktory, ktoré pripisuje dieťa z pohľadu rodičov školskému klubu detí (participanti skupiny A aj B)

Schéma 3

Negatívne faktory, ktoré pripisuje dieťa z pohľadu rodičov školskému klubu detí (participanti skupiny A aj B)

Medzi pozitívami rodičov a detí sa menejkrát vyskytol názor, aby dieťa trávilo čo najviac voľného času v prírode, čo ma veľmi prekvapilo. Podľa môjho názoru je pobyt v prírode veľmi potrebný z hľadiska psychohygieny dieťaťa.

4.8.6 Návrhy rodičov o obohatenie činnosti v podmienkach školského klubu detí

Rodičia sa vyjadrili, že v školskom klube detí deťom najviac chýbajú zaujímavé a tvorivé hračky ako aj materiály pre krúžkovú činnosť. V súčasnej dobe sú nevyhnutnou pomôckou vo výchove a vzdelávaní aj výpočtová technika a internet. Nie všetky školské kluby majú prístup k tomuto vybaveniu.

Participant skupiny B sa k otázke: „Čo najviac chýba vašim deťom v školskom klube detí?“ vyjadril nasledovne:

„No neviem, ...asi počítač.“

I: 2, R: 88

Ďalší z rodičov k tejto otázke uviedol televízor a DVD.

„Tak toto viem presne, televízor a k tomu DVD, teda v prípade nepriaznivého počasia, z času na čas pozrieť nejakú rozprávku pre deti.“

I: 1, R: 85-86

Zaujímalo ma, či rodičia uvedú v tejto kategórii aj pobyt na čerstvom vzduchu. Toto sa mi potvrdilo iba u troch participantov skupiny A.

„Málo a veľmi krátky pobyt vonku.“

„Ak sú nedostatočne vonku a hračky.“

I: 1, R: 87-88

„To, že sú krátko vonku.“

I: 1, R: 90

Tiež im chýbajú aj tanečné a hudobné aktivity a materiály pre činnosť.

„Tanečné a hudobné aktivity.“

I: 2: R: 86

„Myslím, že hračky a možno viac materiálov pre činnosť.“

I: 2, R: 87

Veľa rodičov môže prispieť k tvorbe výchovného programu v školskom klube detí vo svojom voľnom čase pri organizovaní súťaží pre deti, návšteve historických a kultúrnych pamiatok mesta, ako aj organizovaním vychádzok do prírody.

V tomto sa zhodli dvaja participanty skupiny B.

„Boli by to napríklad vychádzky do prírody, organizovanie súťaží pre deti.“

„Návšteva historických a kultúrnych pamiatok mesta.“

I: 2, R: 92-93

Jeden z rodičov mal záujem o návštevu tvorivých dielní v pôsobnosti mesta, čo by mohol aj vybaviť. Participanti by radi prispeli pri tvorbe výchovného programu o hudobnú a tanečnú činnosť (hra na gitare, spev, tanec). Našli by sa aj rodičia, ktorí by pre športovú činnosť poskytli športové náradia a pomôcky napríklad lopty. Niektorí by zorganizovali aj športové hry.

„Viac tvorivých dielní napríklad modelárstvo, čo by som vybavila.“

I: 2, R: 94

„Tak boli by to športové súťaže, spievanie si pesničiek, tancovanie.“

I: 1, R: 93

„Zišlo by sa viac športových súťaží medzi jednotlivými triedami, vypomohol by som športovým náradím a pomôckami.“

I: 1, R: 97-98

„Tak ja by som to obohatil rôznymi športovými hrami.“

I: 1, R: 101

Zaujímavý je aj názor participanta skupiny B, ktorý zdôraznil lepšiu adaptáciu detí do bežného života napríklad dopravná výchova.

„Ak by bolo možné, tak by som do výchovného programu aplikoval aktivity smerujúce k lepšej adaptácii detí do bežného života ako napríklad dopravná výchova, vzťah k prírode.“

I: 2, R: 95-97

Jeden z participantov skupiny B by do výchovného programu zaradil aj vedomostné súťaže.

„Súťaže v rámci školského klubu detí napríklad športové, vedomostné a rôzne poznávacie výlety aj mimo školského klubu.“

I: 2, R: 98-99

Bola som nadšená tým, že niektorí rodičia by boli ochotní sa zapojiť do obohacovania činností školského klubu detí, buď sponzorskými darmi alebo priamo vlastnou účasťou na podujatiach a ich organizácii.

4.9 ZÁVERY VÝSKUMU O RODIČOVI A JEHO VNÍMANÍ PRÁCE ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ

Vo výskumnej časti mojej práce som rozoberala problematiku ako vníma rodič prácu školského klubu detí. Výsledky výskumu ukazujú, že rovnako dôležitá ako výchovno-vzdelávací proces v škole, je aj činnosť školského klubu detí.

Cieľom diplomovej práce bolo zistiť, aké sú názory rodičov na otázky týkajúce sa činnosti školského klubu detí. Kvalitatívny výskum som realizovala metódou interview, kde som oslovila dve skupiny rodičov. Prvú skupinu (participanti skupiny A) a druhú skupinu (participanti skupiny B) tvorili rodičia, ktorých dieťa navštevuje aktuálne tento školský rok 2011/2012 školský klub detí.

Otázky týkajúce sa práce školského klubu detí som rozdelila do viacerých významových kategórií. Z diplomovej práce a z realizovaného výskumu vyplýva, že rodič zo svojej pozície vníma prácu školského klubu detí veľmi intenzívne. V ďalšej oblasti som sa venovala pozitívnym a negatívnym faktorom. V rámci výskumu som sa snažila zistiť, aké pozitíva, ale tiež negatíva pripisuje rodič školskému klubu detí. Podľa výsledkov výskumu prevládajú v značnej miere pozitívne faktory vplývajúce na činnosť školského klubu detí z pohľadu rodiča.

Od vychovávateľa rodičia vyžadujú, aby deti neustále motivoval a za úspechy ich aj odmeňoval pochvalou, čím v nich bude vytvárať sebadôveru.

Výskum ďalej dokázal, že pozitívny prístup vychovávateľa a správne organizovanie voľnočasových aktivít pomáha k celkovému rozvoju osobnosti dieťaťa. Dieťa v školskom klube detí sa učí rešpektovať rôzne autority a určitému režimu. V kolektíve si formuje svoje postoje a hodnoty. Pre spokojnosť a pohodu dieťaťa navštevujúceho školský klub detí je podľa rodičov veľmi dôležité aj nadväzovanie priateľstiev. Ako prínos pre svoje dieťa vnímajú rodičia aj rozvíjanie návykov a zručností dieťaťa. Podľa výskumu by rodičia ocenili, keby sa ich deti v školskom klube detí vzdelávali najmä formou hry. Preto direktívne spôsoby zo strany vychovávateľa sú pre nich nevhodné. Keďže v dnešnej dobe majú deti málo pohybu, pre rodičov je potešujúce aj zvyšovanie pohybovej aktivity detí v rámci športových podujatí a vychádzok. Pri spoločných hrách v školskom klube detí by rodičia privítali rozvíjanie tvorivej činnosti.

Celkovo môžem konštatovať, že pri činnostiach školského klubu detí je veľmi dôležitá spolupráca rodičov a školského klubu detí a pozitívny prístup rodiča k výchove a vzdelávaniu vo všeobecnosti.

5 ZÁVERY PRE PEDAGOGICKÚ PRAX

Moje odporúčania pre pedagogickú prax vyplývajú z faktorov, ktoré vnímajú rodičia ako kľúčové pre prácu školského klubu detí:

- motivácia detí formou pochvaly;
- zníženie počtu detí umiestnených v jednotlivých oddieloch;
- vylepšiť materiálne vybavenie školských klubov detí;
- zlepšovať spoluprácu a vzájomnú komunikáciu medzi vychovávateľom a rodičom formou spoločných stretnutí;
- dbať na dodržiavanie striedania fyzických činností s oddychovými činnosťami;
- rozšíriť záujmovú činnosť o tvorivé dielne;
- vybavenie školských klubov detí výpočtovou technikou.

ZÁVER

V predloženej diplomovej práci sme sa zamerali na názory rodičov týkajúcich sa práce školského klubu detí. Venovali sme pozornosť kľúčovým oblastiam, ktoré priamo súvisia s činnosťou školského klubu detí. Tie sme rozdelili do viacerých významových kategórií a vyhodnotili vzhľadom k stanoveným výskumným otázkam. Poukázali sme na pozitíva a negatíva s ktorými sa deti a ich rodičia stretávajú v školskom klube detí. Jednotlivé otázky by sa dali analyzovať aj podrobnejšie, ale vychádzali sme z odpovedí rodičov pri interview. Z týchto odpovedí sme sa snažili zistiť, aké predstavy si rodičia utvárajú o školskom klube detí a ako vnímajú jeho prácu aj z pohľadu svojich detí.

Dôležitou časťou tejto práce bolo teoretické zhrnutie poznatkov o školskom klube detí. Teoretická časť práce odkazuje na viaceré publikácie od rôznych autorov, ktorí sa venujú danej problematike. Táto časť môže zaujať tých, ktorí majú záujem sa dozvedieť viac o školskom klube detí a jeho činnosti.

Výchova v rodine a podpora dieťaťa rodičmi značne vplýva aj na jeho zaradenie sa do kolektívu. Dieťa je vtedy šťastné a spokojné, ak si nájde v kolektíve priateľov a tí ho uznávajú. Taktiež pochvala a pozitívny prístup vychovávateľa pomáhajú dieťaťu, aby sa v kolektíve lepšie adaptoval a cítil sa tam dobre.

Je potešiteľné, že záujem o existenciu školského klubu detí zo strany rodičov je stále významný, napriek skutočnosti, že v poslednom čase môžeme sledovať nárast ponuky voľnočasových aktivít zo strany rôznych subjektov. Možno práve nárast uvedených zariadení prispeje k skvalitneniu podmienok a práce školského klubu detí.

Na záver si dovoľíme použiť slová V. Spousty: *„Voľný čas je najpríjemnejšie prežitá sloboda; má jej omamnú vôňu a priestor k rozletu, ale aj nutnosť voľby a z nej plynúcu zodpovednosť.“*

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BAĎURÍKOVÁ, Z. a kol. 2001. *Školská pedagogika*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2001. 253 s. ISBN 80-223-1536-2.
- BOROŠ, J. – ONDRIŠKOVÁ, E. – ŽOVČICOVÁ, E. 1999. *Psychológia*. Bratislava: Iris, 1999. 270 s. ISBN 80-88778-87-5.
- BUJNOVÁ, E. 2005. *Príprava na rodinný život*. 1.vyd. Nitra: PF UKF, 2005. 138 s. ISBN 80-8050-891-7.
- ČÁP, J. 1997. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Univerzita Karlova, 1997. 415 s. ISBN 80-7066-534.
- ČÁP, J. - MAREŠ, J. 2001. *Psychologie pro učitele..* Praha: Portál, 2001. 655. ISBN 80-7178-463-X.
- GAVORA, P. 2006. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. 1. vyd. Bratislava: Regent, 2006. 239 s. ISBN 80-88904-46-3.
- GAVORA, P. 2001. *Úvod do pedagogického výskumu*. 3. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2001. 236 s. ISBN 80-223-1628-8.
- GOGOVÁ, A. – KROČKOVÁ, Š. – PINTES, G. 2004. *Žiak – sloboda – výchova : (Teória výchovy a vychovávania)*. Nitra: PF UKF, 2004. 308 s. ISBN 80-8050-675-2.
- HAVRAN, J. 1998. *Pedagogika: Úvod do štúdia*. Prešov: PÚ v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 1998. ISBN 80-8888-546-9.
- HOFBAUER, B. 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- HOTÁR, V. S. a kol. 2000. *Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika. Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. 547 s. ISBN 80-08-02814-9.
- KAČÁNI, V. a kol. 1999. *Základy učiteľskej psychológie: Vybrané problémy*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1999. 214 s. ISBN 80-08-02830-0.
- KASANOVÁ, A. 2008. *Sprievodca sociálneho pracovníka*. 1.vyd. Nitra: UKF, 2008. 449 s. ISBN 978-80-8094-277-96.
- KLLENBERGER, J. 1995. *Relationship Morality*. USA: The Pennsylvania State University, 1995. 433 s. ISBN 0-271-01405-9.

- KOŤÁTKOVÁ, S. 2008. *Dítě a mateřská škola*, 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2004. *Pedagogika volného času: Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 308 s. ISBN 80-223-1930-9.
- KROČKOVÁ, Š. – GOGOVIÁ, A. 1990. *Sociológia výchovy*. Nitra: PF UKF, 1990. 85 s. ISBN 80-85183-04-8.
- LANGMEIER, J. - KREJČÍŘOVÁ, D. 2006. *Vývojová psychologie*. 2. akt.vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MAJERČÍKOVÁ, J. 2002. *Vplyv rodiny na kvalitu prežívania voľného času školskej mládeže : výskumná správa*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva, 2002. 37 s.
- MASARIKOVÁ, A. – MASARIK, P. 2002. *Vybrané kapitoly z pedagogiky voľného času*. 2. vyd. Nitra: PF UKF Nitra, 2002. 204 s. ISBN 80-968735-0-4.
- MATĚJČEK, Z. 1992. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-0425-236-2.
- MATOUŠEK, O. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. roz. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, O. – KROFTOVÁ, A. 1998. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s., ISBN 80-7178-226-2.
- MATOUŠEK, O. – PAZLAROVÁ, H. 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
- MOŽNÝ, I. 2002. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
- NEMEC, J. 2002. *Vybrané kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- OPASCHOWSKI, H. W. 2006. *Einführung in die Freizeitwissenschaft*. 4.prepracované vyd. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 344 s. ISBN 3-531-14863-X.
- PASTERŇÁKOVÁ, L. - SLÁVIKOVÁ, G. 2010. *Rodina ako základná bunka spoločnosti*. In *Vychovávateľ*. ISSN 0139-6919, 2010, roč. LIX, č. 12, s. 23 – 26.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. 1999. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178295-5.

- PÁVKOVÁ, J. a kol. 2002. *Pedagogika voľného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení voľného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.
- POTOČÁROVÁ, M. 2008. *Pedagogika rodiny*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. 216 s. ISBN 978-80-223-2458-8.
- PREVENDÁROVÁ, J. 1996. *Základy rodinnej a sexuálnej výchovy*. 2.vyd. Bratislava: SPN, 1996. 83 s. ISBN 80-08-01212-9.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E., - MAREŠ, J. 2009. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RADVANOVÁ, S. 1979. *Dieťa z pohľadu zákona o rodine*. Bratislava, 1979.
- REID, S.E.- SCHAEFER, CH. E. 2001. *Game play: therapeutic use of childhood games*. Canada: John Wiley and Sons, Inc, 2001. 306 s. ISBN 0-471-36256-5.
- REICHEL, J. 2008. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. 240 s. ISBN 978-80-247-2594-9.
- ROBERTS, CH. A. 2011. *Coping with Post-Traumatic Stress Disorder. A Guide for Families*. Jefferson: McFarland and Company, Inc., Publishers, 2011. 225 s. ISBN 978-0-7864-4974-3.
- SKUTIL, M. a kol. 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SLEZÁKOVÁ, T. – TIRPÁKOVÁ, A. 2006. *Adaptácia dieťaťa na školu : súčasné pohľady na pedagogickú teóriu a výskum*. Nitra: PF UKF, 2006. 181 s. ISBN 80-8050-968-9.
- SPOUSTA, V. et al. 1994. *Teoretické základy výchovy ve voľném čase. (Úvod do studia pedagogiky voľného času)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.
- STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: ALBERT, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠERÁK, M. 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠPÁNIK, M. 1994. *Sociálna determinácia výchovy v rodine a v škole*. 1.vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994. 86 s. ISBN 80-966994-3-1.
- TERMINOLOGICKÝ A VÝKLADOVÝ SLOVNÍK. 1997. *Pedagogická psychológia*. Bratislava: SPN, 1997. 463 s. ISBN 80-08-02498-4.

- VÁROSS, M. 1969. *Estetično - umenie a človek*. Bratislava: Tatran, 1969. 269 s.
- VÁŽANSKÝ, M., 2001. *Základy pedagogiky voľného času*. 2.vyd. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
- VIKARTOVSKÝ, J. 2009. Máme v rodine prváka. In *Rodina a škola*. ISSN 0231-6463, 2009, roč. LVII, č. 7, s. 6.
- Vyhláška Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky č. 28/1995 Z.z. o školských kluboch detí v znení vyhlášky č. 140/1995 Z. z. a vyhlášky č. 588/2004 Z. z..
- ZELINA, M. 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS, 1996. 230 s. ISBN 80-967013-4-7.
- ŽÚBOROVÁ, G. 2010. Výchovné postoje rodičov a školská úspešnosť ich detí. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. ISSN 0555-5574, 2010, č. 2, s. 155 – 158.

INTERNETOVÉ ZDROJE

DEKLARÁCIA PRÁV DIEŤAŤA [online] [cit. 2012-02-28] dostupné na internete :

<<http://pekarikova.szm.com/data/deklaracia.html>>

DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA [online] [cit. 2012-02-28] dostupné na internete :

<<http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-text>>

ŠKOLSKÝ PORIADOK ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ [online] [cit. 2012-04-11]

dostupné na internete :

<<http://www.skolskyportal.sk/clanky/skolsky-poriadok-skolskeho-klubu-deti>>

ŠKOLSKÝ PORIADOK ŠKD: (§11, Pedagogická dokumentácia a ďalšia dokumentácia)

[online] [cit. 2012-04-11] dostupné na internete :

<<http://www.zilina.sk/userfiles/Skolsky%20poriadok%20SKD.pdf>>

ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY [online] [cit. 2012-02-02] dostupné na

internet :e

<<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=1877>>

ZÁKLADNÁ ŠKOLA S MATERSKOU ŠKOLOU [online] [cit. 2012-02-07] dostupné na

internet :e

<http://zskomdk.edupage.org/files/SVP_SKD.pdf>

ZÁKON č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online] [cit.

2012-02-18] dostupné na internete :

<<http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-rodine/>>

ZÁKON č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online] [cit. 2012-02-18] dostupné na internete :

<<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=4690>>

IŠTVÁNIKOVÁ, L. – KENTOŠ, M. – ČIŽMÁRIK, M. 2005. Hodnoty a hodnotová orientácia osôb s rodinnými povinnosťami v košickom kraji. In *Človek a spoločnosť*. 2005, roč. 8, č. 4 [online] [cit. 2011-12-19] dostupné na internete:

<http://www.saske.sk/cas/archiv/4-2005/studia_istvanikova-kentos-cizmarik.html>

SABOL, J. – KOLČAKOVÁ, M. a kol. 2000-2004. *Odpočinková a relaxačná činnosť v školskom klube detí*. [online] [cit. 2012-01-09]

SABOL, J. a kol. 2000-2004. *Športová a záujmová činnosť v školskom klube detí*. [online] [cit. 2012-01-09]

PRÍLOHY

RODIČ A JEHO VNÍMANIE PRÁCE ŠKD

Interview 1 – Participanti skupiny A

Otázky pre skupinu rodičov, ktorí majú aktuálne dieťa v ŠKD

I. **oblasť: Predstavy rodičov o školskom zariadení**

1. I: Čo si predstavujete pod názvom školský klub detí?

K: Trávenie času po skončení vyučovania pod dozorom oprávnenej osoby až do príchodu rodiča.

J: Záujmovú a relaxačnú činnosť detí v škole po skončení vyučovania.

5. Z: Školské zariadenie, v ktorom môžu deti stráviť čas pred alebo po vyučovaní za dozoru pedagóga.

M: Je to výchovno-vzdelávacie zariadenie pre deti, ktoré sa uskutočňuje po vyučovaní.

T: No...myslím, že je to zariadenie, kde deti trávia svoj voľný čas mimo vyučovania a keď sú ich rodičia v práci.

10. I: Ako si predstavujete jeho prácu?

K: Rozvoj zručností, opakovanie a príprava domácich úloh.

J: Voľné, aj zmysluplné hrové aktivity, odreagovanie dieťaťa, rôzne edukačné aktivity doplnujúce učivo hravou, zaujímavou formou.

Z: ŠKD by mal deti zamestnávať hrou, športovými aktivitami, opakovať a utvrdzovať

15. učivo prebraté v škole, pomáhať robiť si úlohy, rozvíjať tvorivosť, zručnosť, rozvíjať kamarátstva.

M: Nevie, ako družinu pred 30 rokmi. S bohatšou činnosťou, len neviem, ako sa dá vyhovieť všetkým záujemcom. A asi by sa nemalo pozerať pričasto video.

T: Aktivity s deťmi.

II. **oblasť: Význam ŠKD pre rodiča z hľadiska voľného času dieťaťa**

20. I. Prečo sa dá považovať v ŠKD voľný čas dieťaťa za zmysluplne strávený voľný čas?

K: Je pod dohľadom vychovávateľky, aby nemal možnosť stvárať zlé veci, nevhodne sa správať, poškodzovať a ničiť školský majetok.

J: Dieťa má možnosť tráviť voľný čas s priateľmi, venovať sa svojim záľubám, je usmerňované pedagógom.

25. Z: Deti sú tam usmerňované osobou – vychovávateľkou, ktorá im venuje čas, pôsobí na nich výchovne prípadne vzdeláva ich.

M: Malo by snáď byť vedené školenou osobou, ktorá dokáže rozvíjať osobnosť

dieťaťa všestranne.

T: Robia sa aktivity na podporu rozvoja osobnosti, zručností, kreativity.

30. I. Aký význam má pre vaše dieťa to, že navštevuje ŠKD?

K: Hrá sa s kamarátmi.

J: Byť a hrať sa spolu so spolužiakmi.

Z: Dieťa si tu hľadá nové kamarátstva, učí sa spoločensky žiť, vie riešiť problémy v skupine a vie sa prispôbiť.

35.M: Je spolu so spolužiakmi a rozvíja svoju osobnosť.

T: Trávi čas s priateľmi.

III. oblasť: Význam ŠKD pre rodiča z hľadiska voľného času rodiča

I. Aký význam má pre vás ako rodiča, že vaše dieťa navštevuje ŠKD?

K: Kvôli nášmu zamestnaniu.

J: Pedagogický dozor dieťaťa v čase mojich pracovných povinností, spokojnosť

40. dieťaťa, zmysluplné využitie času.

Z: Veľký, dieťa je pod dohľadom osoby v čase, keď je rodič ešte v práci, prípadne niečo vybavuje, rozvíja si schopnosť „prežiť – presadiť sa v skupine“, trávi voľný čas.

M: Môžem sa venovať práci.

45. T: Má organizovaný voľný čas.

I. Čo z uvedeného považujete za prioritu?

K: Že môžem pracovať bez obáv.

J: No, určite je to spokojnosť dieťaťa a zmysluplné využitie času.

Z: To, že dieťa sa učí byť a existovať v kolektíve.

50.M: Rozvoj zručností dieťaťa.

T: Tak určite, že sa netúla, má teda organizovaný čas a že má dozor.

IV. oblasť: Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky, ktoré pripisuje rodič ŠKD

I. Aké pozitíva vidíte v navštevovaní vášho dieťaťa v ŠKD?

K: Tak podľa mňa vyplnenie voľného času.

J: Tak, na toto mám odpoveď. Možnosť navštevovať krúžky podľa záujmu dieťaťa

55. a možnosť tráviť čas so spolužiakmi.

Z: Rozvíja sa u neho tvorivosť, zručnosť, riešenie problémov v kolektíve.

M: Za pozitívne považujem rozvíjanie jeho osobnosti.

T: Rozvoj medziľudských vzťahov, rozvoj kreativity, samostatnosť.

I. Aké negatíva vidíte v navštevovaní dieťaťa v ŠKD?

60. K: Nemôžem povedať zatiaľ nič negatívne.

J: Tak mne sa nepáči práve nedostatočná kontrola detí pri obliekaní na pobyt vonku, v zime vonku bez otepľovačiek, čiapky a opakovane, málo hravých aktivít a edukačných aktivít zo strany vychovávateľky.

Z: To, že dieťa sa naučí aj rôznym zlozvykom ako napríklad používať nadávky a iné nevhodné zlozvyky. Tiež môže byť terčom šikanovania, posmeškov, tlaku zo strany spolužiakov.

M: Tak je to napojenie športových aktivít v jeden deň za sebou napríklad telesná výchova a potom ešte športové krúžky v školskom klube detí.

T: Veľký kolektív a z toho potom vyplýva vysoká chorobnosť a rôzne zlozvyky.

V. oblasť: Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky, ktoré pripisuje vaše dieťa ŠKD

70. I. Čo vníma vaše dieťa ako pozitívum v ŠKD?

K: Nových priateľov, kamarátov, práce v kolektíve.

J: Možnosť hry so spolužiakmi, pobyt vonku a hru vonku.

Z: Že má okolo seba veľa detí, s ktorými sa môže hrať.

M: Nevie, asi šport a to, že je v kolektíve seberovných kamarátov.

75. T: Moje dieťa sa teší, že tam má veľa kamarátov.

I. Čo vníma vaše dieťa ako negatívum v ŠKD?

K: Nehovoril žiadne negatíva.

J: Málo hračiek, opätovné preberanie učiva a písanie úloh formou vyučovacej hodiny, pretože musia sedieť ticho v laviciach.

80. Z: Ako negatívum vníma zberný ŠKD, kde sa spájajú deti zo všetkých tried. Každý si robí čo chce, nikto sa im nevenuje.

M: ...že musí písať úlohy a pripravovať sa na vyučovanie.

T: Robenie domácich úloh.

VI. oblasť: Návrhy rodičov o obohatenie činnosti v podmienkach ŠKD

I. Čo najviac chýba vašim deťom v ŠKD?

85. K: Tak toto viem presne, televízor a k tomu DVD, teda v prípade nepriaznivého počasia, z času na čas pozrieť nejakú rozprávku pre deti.

J: Málo a veľmi krátky pobyt vonku.

Z: Ak sú nedostatočne vonku a hračky.

M: Počítač a samozrejme hračky.

90. T: To, že sú krátko vonku.

I. Ak by ste mali možnosť sa podieľať na tvorbe výchovného programu v podmienkach ŠKD, s čím by ste prispeli?

K: Tak boli by to športové súťaže, spievanie si pesničiek, tancovanie.

J: Odstránila by som učenie a písanie úloh v ŠKD, nakoľko zodpovedný rodič to aj
95. tak robí doma s dieťaťom. Namiesto toho by mali mať viac pobytu vonku prípadne rozvíjajúce edukačné aktivity, pohybové a prosociálne aktivity.

Z: Zišlo by sa viac športových súťaží medzi jednotlivými triedami, vypomohol by som športovým náradím a pomôckami.

M: Neviem ako by som sa mohol ja podieľať. Naša škola má veľkú rozmanitosť

100. činností v družine.

T: Tak ja by som to obohatil rôznymi športovými hrami.

RODIČ A JEHO VNÍMANIE PRÁCE ŠKD

Interview 2 – Participanti skupiny B

Otázky pre skupinu rodičov, ktorí majú aktuálne dieťa v ŠKD

I. oblasť: Predstavy rodičov o školskom zariadení

1. I: Čo si predstavujete pod názvom školský klub detí?

L: Je to zariadenie v škole, určené pre voľný čas detí. Malo by mať výchovno-vzdelávací program.

M: Oddychová činnosť pre deti, keď sa im skončí vyučovanie.

5. V: Je to školské zariadenie pre mimovzdelávaciu činnosť detí najmä zamestnaných rodičov.

O: Je to bývalá družina a deti sa tam hrajú a robia si úlohy.

T: Možnosť trávenia voľného času po vyučovaní.

I: Ako si predstavujete jeho prácu?

10. L: Malo by zabezpečovať pre deti odpočinok od školských povinností, športové a záujmové činnosti.

M: Do tejto práce by som zaradila napríklad aj spoločné hry, tvorivú činnosť a športové aktivity.

V: Toto zariadenie by malo zabezpečiť výchovu detí, záujmové a športové aktivity

15. a ich oddych po vyučovaní.

O: Hlavne, aby boli deti spokojné a mohli si oddýchnuť.

T: Mal by rozvíjať záujmy a záľuby detí, odreagovanie sa od bežných školských povinností a utužovať vzájomné vzťahy medzi spolužiakmi.

II. oblasť: Význam ŠKD pre rodiča z hľadiska voľného času dieťaťa

I. Prečo sa dá považovať v ŠKD voľný čas dieťaťa za zmysluplne strávený voľný čas?

20. L: Tak je to vypracovanie domácich úloh, športové aktivity a kreatívne aktivity.

M: V prípade primeraných aktivít sa dieťa nenudí.

V: Preto, lebo je vychovávateľkou organizovaný a zahŕňa všetky činnosti pre výchovu a oddych detí vo voľnom čase.

O: Zmysluplne strávený voľný čas by mal byť vyplnený aj na prípravu do školy.

25. T: Má rôzne záujmové krúžky a zocel'uje sa tu kolektív rovesníkov.

I. Aký význam má pre vaše dieťa to, že navštevuje ŠKD?

L: Moje dieťa je rado v kolektíve svojich rovesníkov a môže si oddýchnuť od

školských povinností a nenudí sa.

M: Je to zmysluplné využitie času po skončení vyučovania do príchodu rodiča.

30. V: Dieťa si môže oddýchnuť, zašportovať, tráviť čas v prírode, hrať sa so svojimi spolužiakmi a tak utužovať priateľské vzťahy.

O: Má tam veľa kamarátov.

T: Navštevuje rôzne krúžky, ktoré rozvíjajú jeho kreativitu a záľuby, je tu pod dozorom, získava tu nových priateľov.

III. oblasť: Význam ŠKD pre rodiča z hľadiska voľného času rodiča

35. *I. Aký význam má pre vás ako rodiča, že vaše dieťa navštevuje ŠKD?*

L: Pre mňa ako rodiča to má význam v tom, že po ukončení vyučovania je moje dieťa pod dozorom a môže tráviť voľný čas na krúžkoch, vypracuje si domáce úlohy.

M: Po skončení vyučovania je pod dozorom dospeléj osoby.

V: Pre mňa ako rodiča návšteva ŠKD má veľký význam, lebo je o dieťa postarané aj

40. počas mojej pracovnej doby, nad dieťaťom je dozor a zmysluplne trávi svoj voľný čas.

O: V čase keď som v práci sa má oň kto postarať.

T: Trávi tu čas po vyučovaní zmysluplne rôznymi aktivitami, získava si nových priateľov.

45. *I. Čo z uvedeného považujete za prioritu?*

L: Prioritou je pre mňa, že sa môžem spoľahnúť, že dieťa je v bezpečí, má zabezpečený program ako napríklad záujmové krúžky, rôzne aktivity.

M: Využitie možností dozoru do príchodu rodiča.

V: Za prioritu považujem záujmovú činnosť dieťaťa, šport a rôzne iné aktivity.

50. O: Že má vyplnený voľný čas.

T: Ja za prioritu považujem, že dieťa je pod dohľadom, nemusím mať strach a starosť ako trávi čas po vyučovaní.

IV. oblasť: Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky, ktoré pripisuje rodič ŠKD

I. Aké pozitíva vidíte v navštevovaní vášho dieťaťa v ŠKD?

L: Naučí sa tráviť voľný čas medzi svojimi rovesníkmi, môže si vypracovať domáce

55. úlohy, môže navštevovať krúžky.

M: Kamarátov, zaujímavé zážitky.

V: Dieťa môže rozvíjať svoje schopnosti a záujmy, má aktívny pohyb pri športe, naučí sa žiť v kolektíve.

O: Návyky a zručnosti.

60. T: Učí sa rešpektovať rôzne authority, tiež určitému režimu, žiť a pracovať v kolektíve s rôznymi povahami – tolerancia, dôvera.

I. Aké negatíva vidíte v navštevovaní dieťaťa v ŠKD?

L: Zatiaľ som nepostrehla žiadne negatíva v ŠKD.

M: Nevidím žiadne.

65. V: Nenapadajú ma žiadne negatíva, možno to, že dieťa trávi väčšiu časť dňa v školskom areáli a nie so mnou. Ale to nie je chyba ŠKD.

O: Dieťa si prináša rôzne zlozvyky.

T: Zatiaľ som nepostrehla negatíva, moje dieťa sa cíti v ŠKD veľmi spokojne, ťažko sa mu odtiaľ odchádza.

V. oblasť: Pozitívne a negatívne subjektívne charakteristiky, ktoré pripisuje vaše dieťa ŠKD

70. *I. Čo vníma vaše dieťa ako pozitívum v ŠKD?*

L: Že môže navštevovať obľúbené krúžky ako sú šach, basketbal a nadviazať priateľstvá s deťmi aj z iných tried.

M: Kamarátov, hry a dobrú pani vychovávateľku.

V: To, že je s kamarátmi, môže si zašportovať, pohrať sa.

75. O: Hm,...veľa priateľov a to, že môže byť vonku na vzduchu.

T: Trávi čas s deťmi, s ktorými si rozumie.

I. Čo vníma vaše dieťa ako negatívum v ŠKD?

L: Zatiaľ sa na nič nest'azovalo.

M: Neviem posúdiť.

80.V: Jednoznačne sú to domáce úlohy.

O: Je to príprava do školy.

T: Skôr direktívny prístup vychovávateľky v školskom klube, chýba kamarátskejší prístup, odmeňovanie a pochvala, nie iba zákazy a príkazy.

VI. oblasť: Návrhy rodičov o obohatenie činnosti v podmienkach ŠKD

I. Čo najviac chýba vašim deťom v ŠKD?

85.L: Môjmu dieťaťu zatiaľ v ŠKD nič nechýba.

M: Tanečné a hudobné aktivity.

V: Myslím, že hračky a možno viac materiálov pre činnosť.

O: No neviem,...asi počítač.

T: Zatiaľ nič.

90. I. Ak by ste mali možnosť sa podieľať na tvorbe výchovného programu v podmienkach ŠKD, s čím by ste prispeli?

L: Boli by to napríklad vychádzky do prírody, organizovanie súťaží pre deti.

M: Návšteva historických a kultúrnych pamiatok mesta.

V: Viac tvorivých dielní napríklad modelárstvo, čo by som vybavila.

95. O: Ak by bolo možné, tak by som do výchovného programu aplikoval aktivity smerujúce k lepšej adaptácii detí do bežného života ako napr. dopravná výchova, vzťah k prírode.

T: Súťaže v rámci školského klubu detí napríklad športové, vedomostné a rôzne poznávacie výlety aj mimo školského klubu.